

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne ... 2022,

kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna energetického zákona

Čl. I

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 262/2002 Sb., zákona č. 278/2003 Sb., zákona č. 356/2003 Sb., zákona č. 670/2004 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 124/2008 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 223/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 155/2010 Sb., zákona č. 211/2011 Sb., zákona č. 299/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 165/2012 Sb., zákona č. 350/2012 Sb., zákona č. 90/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 104/2015 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 152/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 225/2017 Sb., zákona č. 277/2019 Sb., zákona č. 1/2020 Sb., zákona č. 403/2020 Sb., zákona č. 609/2020 Sb., zákona č. 261/2021 Sb., zákona č. 284/2021 Sb., zákona č. 362/2021 Sb., zákona č. 382/2021 Sb., zákona č. 176/2022 Sb. a zákona č. 232/2022 Sb., se mění takto:

1. V § 11c se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňují se odstavce 2 a 3, které znějí:

„(2) Sjednal-li spotřebitel smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu se způsobem určení ceny přímo závislým nebo odvozeným od změn ceny elektřiny nebo plynu na organizovaných trzích s elektřinou nebo plynem, je oprávněn vypovědět závazek ze smlouvy

s výpovědní dobou v trvání 1 měsíce, která počíná běžet prvním dnem měsíce následujícího po doručení výpovědi dodavateli elektřiny nebo plynu.

(3) K ujednání, které opravňuje dodavatele elektřiny nebo plynu změnit sjednanou cenu na určení ceny přímo závislé nebo odvozené od změn ceny elektřiny nebo plynu na organizovaných trzích s elektřinou nebo plynem bez výslovného souhlasu spotřebitele, se nepřihlíží.“.

2. Za § 11e se vkládá nový § 11ea, který zní:

„§ 11ea

Spotřebitel má právo na poskytnutí informace o opatřeních, kterými je možné předejít přerušení nebo ukončení dodávek elektřiny, plynu nebo tepelné energie při neoprávněném odběru elektřiny, plynu nebo tepelné energie z důvodu neplnění platebních povinností podle § 51 odst. 1 písm. b), § 74 odst. 1 písm. b) nebo § 89 odst. 1 písm. b), a informace o podmínkách přiznání nároku na dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi určené k pokrytí nákladů na bydlení a živobytí, jejíž vzor zveřejní Ministerstvo práce a sociálních věcí na svých internetových stránkách. Informace o dostupných opatřeních musí zahrnovat alespoň informaci o tom, zda dodavatel elektřiny, plynu nebo tepelné energie umožní spotřebiteli dohodnout splnění platebních povinností ve splátkách, a podmínky plnění platebních povinností ve splátkách. Informace podle věty první musí dodavatel elektřiny, plynu nebo tepelné energie poskytnout spotřebiteli společně s upozorněním na neplnění smluvených platebních povinností alespoň 30 dní před požadovaným dnem přerušení dodávek z důvodu neoprávněného odběru elektřiny, plynu nebo tepelné energie.“.

3. Za § 12e se vkládá nový § 12f, který včetně nadpisu zní:

„§12f

Povinnost nabídky elektřiny nebo plynu dodavateli poslední instance

(1) Dodavatel elektřiny nebo plynu, u kterého nastala některá ze skutečností podle § 12a odst. 2, je povinen neprodleně nabídnout dodavateli poslední instance nakoupenou elektřinu nebo plyn za pořizovací náklady zvýšené o inflaci. Povinnost podle věty první vzniká v rozsahu předpokládaného množství elektřiny nebo plynu, které bude dodavatel poslední instance povinen dodávat zákazníkům dodavatele, u kterého nastala některá ze skutečností podle § 12a odst. 2. Povinnost dodavatele elektřiny nebo plynu podle věty první zanikne, pokud dodavatel

poslední instance do 10 dnů neakceptuje nabídku nakoupit elektřinu nebo plyn podle věty první nebo jen jím určenou část z tohoto množství elektřiny nebo plynu.

(2) Energetický regulační úřad na žádost dodavatele poslední instance nebo z moci úřední uloží dodavateli elektřiny nebo plynu, u kterého nastala některá ze skutečností podle § 12a odst. 2, povinnost nabídky elektřiny nebo plynu v rozsahu podle odstavce 1, pokud dodavatel elektřiny nebo plynu povinnost podle odstavce 1 nesplní. Je-li důvodná obava, že dodavatel elektřiny nebo plynu povinnost podle odstavce 1 nesplní nebo její splnění jakýmkoliv způsobem zmaří, může Energetický regulační úřad povinnost podle věty první uložit i před tím, než by u dodavatele elektřiny nebo plynu nastala některá ze skutečností podle § 12a odst. 2. Energetický regulační úřad může předběžným opatřením dodavateli elektřiny nebo plynu uložit zákaz převodu elektřiny nebo plynu, s výjimkou takového množství elektřiny nebo plynu, které odpovídá dodávkám elektřiny nebo plynu zákazníkům dodavatele elektřiny nebo plynu, nebo zákaz zatížení elektřiny nebo plynu právy třetích osob v rozsahu, v jakém by mohla dodavateli elektřiny nebo plynu vzniknout povinnost nabídky podle odstavce 1.“.

4. Za § 19c se vkládají nové § 19d až 19g, které včetně nadpisů znějí:

„§ 19d

Mimořádná tržní situace

(1) Nastane-li mimořádná tržní situace na trhu s elektřinou nebo plynem, může vláda nařízením stanovit ceny elektřiny nebo plynu dodávaného zákazníkům nebo jiným účastníkům trhu s elektřinou nebo plynem. V případě dodávky elektřiny nebo plynu spotřebiteli nebo podnikající fyzické osobě odebírající elektřinu z hladiny nízkého napětí nebo s roční spotřebou plynu do 630 MWh se za součást ceny elektřiny nebo plynu považuje rovněž stálý měsíční plat.

(2) Vláda při mimořádné tržní situaci může dále v nezbytném rozsahu nařízením

- a) uložit povinnost výroby elektřiny nebo plynu nebo dodávky elektřiny nebo plynu pro zákazníky nebo jiné účastníky trhu s elektřinou nebo plynem nebo výrobce tepelné energie za stanovených podmínek,
- b) uložit povinnost nabídky elektřiny nebo plynu nebo podpůrných služeb na organizovaných trzích nebo určeným osobám za stanovených podmínek,
- c) omezit nebo zakázat obchodování s elektřinou nebo plynem na organizovaných trzích nebo jiné způsoby obchodování s elektřinou nebo plynem.

(3) Vláda vydává nařízení podle odstavce 1 a 2 na dobu nejvýše 12 měsíců. Pokud mimořádná tržní situace přetrvává, může vláda vydat nařízení opakovaně. Pomine-li

mimořádná tržní situace, vláda nařízení neprodleně zruší i před uplynutím doby, na kterou bylo vydáno.

(4) Vláda může nařízením současně se stanovením cen podle odstavce 1 stanovit rovněž rozsah odběru nebo dodávky elektřiny nebo plynu a kategorie účastníků trhu s elektřinou nebo plynem, na které se stanovené ceny uplatní, a další podmínky pro uplatnění stanovených cen. Tyto podmínky se považují za další věcné podmínky pro uplatnění stanovené formy regulace cen podle zákona o cenách.

(5) Ustanovení § 17 odst. 12 o regulaci cen při mimořádné tržní situaci není dotčeno.

§ 19e

Ceny elektřiny nebo plynu v mimořádné tržní situaci

(1) Je-li ve smlouvě sjednána cena elektřiny nebo plynu, která je vyšší než cena stanovená vládou, platí po dobu účinnosti nařízení vlády za ujednanou cena stanovená vládou.

(2) Je-li ve smlouvě sjednaný způsob určení ceny přímo závislý nebo odvozený od změn ceny elektřiny nebo plynu na organizovaných trzích s elektřinou nebo plynem a cena elektřiny nebo plynu dodaného za zúčtovací období, které alespoň zčásti spadá do doby účinnosti nařízení vlády, je vyšší než cena za energetickou jednotku stanovená vládou, platí po tuto část zúčtovacího období za ujednanou cenu stanovenou vládou.

(3) Pokud vláda stanovila rozsah odběru nebo dodávky elektřiny nebo plynu, na který se uplatní stanovené ceny, platí za ujednanou cenu podle odstavce 1 nebo 2 pouze na stanovený rozsah odběru nebo dodávky elektřiny nebo plynu; pro ostatní odběr nebo dodávku elektřiny nebo plynu platí nadále cena ujednaná.

(4) V případech podle odstavce 1 nebo 2 se ustanovení § 7 zákona o cenách nepoužije.

(5) Dodavatel elektřiny nebo plynu je povinen do 30 dnů ode dne vyhlášení nařízení vlády stanovit novou výši zálohových plateb a zaslat spotřebiteli nebo podnikající fyzické osobě odebírající elektřinu z hladiny nízkého napětí nebo s roční spotřebou plynu do 630 MWh nový předpis zálohových plateb. Nová výše zálohových plateb musí zohledňovat dodávku elektřiny nebo plynu za cenu stanovenou vládou.

§ 19f

Úhrada prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v mimořádné tržní situaci

(1) Nepokrývá-li stanovená cena v mimořádné tržní situaci oprávněné náklady na zajištění dodávky elektřiny nebo plynu, má účastník trhu s elektřinou nebo plynem dodávající elektřinu

nebo plyn právo na úhradu prokazatelné ztráty vzniklé z důvodu dodávky elektřiny nebo plynu za stanovenou cenu a přiměřeného zisku.

(2) Prokazatelnou ztrátu a přiměřený zisk hradí operátor trhu. Operátor trhu je povinen hradit prokazatelnou ztrátu a přiměřený zisk na základě žádosti o úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku a poskytnutí stanovených podkladů za stanovené období. Žádost podle věty první a poskytnuté podklady předá operátor trhu neprodleně Energetickému regulačnímu úřadu k vyjádření.

(3) Platby operátora trhu na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku za stanovené období uhrazené před vypořádáním plateb se považují za zálohové platby. Operátor trhu a účastník trhu s elektřinou nebo plynem, který žádá o úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku, jsou povinni po skončení stanoveného období vypořádat rozdíly mezi zálohovými platbami na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku a výší prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku za stanovené období.

(4) Účastník trhu s elektřinou nebo plynem je povinen uvést v žádosti o úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku a v podkladech poskytnutých operátorovi trhu úplné, správné a pravdivé údaje.

(5) Má-li Energetický regulační úřad po ověření údajů z žádosti a poskytnutých podkladů pochybnosti o správnosti výpočtu prokazatelné ztráty nebo přiměřeného zisku, sdělí tuto skutečnost ve stanovené lhůtě společně s důvody operátorovi trhu a účastníkovi trhu s elektřinou nebo plynem, který žádost operátorovi trhu podal. Operátor trhu vyzve účastníka trhu s elektřinou nebo plynem k úpravě výpočtu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku nebo k prokázání správnosti výpočtu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku. Operátor trhu neprodleně předá novou žádost účastníka trhu s elektřinou nebo plynem s upraveným výpočtem prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku nebo podklady prokazující správnost výpočtu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku Energetickému regulačnímu úřadu. Pokud má Energetický regulační úřad i nadále pochybnosti o správnosti výpočtu prokazatelné ztráty nebo přiměřeného zisku, poskytnutí úhrady zcela nebo zčásti zakáže rozhodnutím, které je prvním úkonem v řízení. Rozklad proti tomuto rozhodnutí nemá odkladný účinek. To nebrání podání nové žádosti o úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku za stanovené období i po uplynutí stanoveného termínu.

(6) Operátor trhu má právo na úhradu finančních prostředků poskytovaných na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku podle odstavce 1 dotací ze státního rozpočtu. O poskytnutí dotace rozhoduje ministerstvo na základě žádosti operátora trhu. Ministerstvo poskytuje dotaci v rozsahu předpokládaných finančních prostředků na úhradu prokazatelné

ztráty a přiměřeného zisku účastníkům trhu s elektřinou nebo plynem podle odstavce 1 před úhradou plateb účastníkům trhu za stanovené období.

(7) Při úhradě prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v nesprávné výši se postupuje podle § 97.

(8) Vláda nařízením stanoví

- a) způsob výpočtu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku, rozhodný den pro výpočet prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku a období, za které se prokazatelná ztráta a přiměřený zisk hradí,
- b) postup a termíny vypořádání rozdílu mezi zálohovými platbami a výši prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku za stanovené období,
- c) termíny pro podávání a náležitosti žádosti o úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku, rozsah podkladů poskytovaných operátorovi trhu a způsob podávání žádosti o úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku operátorovi trhu,
- d) pravidla a termíny pro úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku,
- e) pravidla a termíny pro poskytování dotace na úhradu finančních prostředků operátorovi trhu.

§ 19g

Zajištění dodávek elektřiny nebo plynu v mimořádné tržní situaci za stanovenou cenu

(1) Pokud zákazník, který nemá pro období účinnosti nařízení vlády o stanovení cen zajištěnu dodávku elektřiny nebo plynu, požádá obchodníka s elektřinou nebo obchodníka s plynem, který je dodavatelem poslední instance uvnitř vymezeného území držitele licence na distribuci elektřiny nebo plynu podle § 12a odst. 1, o zajištění dodávek elektřiny nebo plynu, je obchodník s elektřinou nebo obchodník s plynem povinen neprodleně sjednat se zákazníkem smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu nebo smlouvu o dodávce elektřiny nebo plynu na dobu neurčitou za cenu a věcných podmínek stanovených vládou.

(2) Povinnost obchodníka s elektřinou nebo obchodníka s plynem sjednat smlouvu podle odstavce 1 se nevztahuje na dodávky elektřiny nebo plynu zákazníkům, na které se neuplatní cena stanovená vládou nebo s roční spotřebou plynu nad 630 MWh, nejedná-li se o zajištění dodávek plynu dodavateli tepelné energie na výrobu tepelné energie. Povinnost obchodníka s elektřinou nebo obchodníka s plynem sjednat smlouvu podle odstavce 1 se dále nevztahuje na dodávky elektřiny nebo plynu zákazníkům, kteří jsou vůči tomuto obchodníkovi s elektřinou nebo obchodníkovi s plynem v prodlení s úhradou jakékoliv platby za dodávku elektřiny nebo plynu nebo související služby.

(3) Nastane-li v období, pro které vláda stanovila ceny, některá ze skutečností podle § 12a odst. 2, je dodavatel poslední instance povinen v tomto období dodávat elektřinu nebo plyn za cenu stanovenou vládou. Ustanovení tohoto zákona o povinnosti zajištění dodávky poslední instance za cenu regulovanou Energetickým regulačním úřadem se po dobu účinnosti nařízení vlády o stanovení cen nepoužijí.“.

5. V § 73a se na konci textu odstavce 4 doplňují slova „a zajišťování dodávky plynu v mimořádné tržní situaci podle § 19g odst. 1“.

6. V § 91 odst. 1 se na konci písmene g) slovo „nebo“ zrušuje.

7. V § 91 se na konci odstavce 1 tečka nahrazuje čárkou a doplňují se písmena m) až o), která znějí:

„m) poruší některou z povinností, omezení nebo zákazů stanovených vládou při mimořádné tržní situaci podle § 19d odst. 2,

n) nevypořádá rozdíl podle § 19f odst. 3, nebo

o) neuvede v žádosti o úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku nebo podkladech poskytnutých operátorovi trhu úplné, správné nebo pravdivé údaje podle § 19f odst. 4.“.

8. V § 91 odst. 5 písm. b) se za slova „nebo 4“ vkládají slova „nebo § 19g odst. 3“.

9. V § 91 odst. 5 se na konci písmene d) slovo „nebo“ zrušuje.

10. V § 91 se na konci odstavce 5 tečka nahrazuje čárkou a doplňují se písmena k) a l), která znějí:

„k) poruší některou z povinností uvedených v § 19e odst. 5, nebo

l) jako dodavatel poslední instance nesjedná se zákazníkem smlouvu podle § 19g odst. 1.“.

11. V § 91 odst. 11 písm. b) se za slova „nebo 4“ vkládají slova „nebo § 19g odst. 3“.

12. V § 91 odst. 11 se na konci písmene g) slovo „nebo“ zrušuje.

13. V § 91 se na konci odstavce 11 tečka nahrazuje čárkou a doplňují se písmena k) a l), která znějí:

„k) poruší některou z povinností uvedených v § 19e odst. 5, nebo

l) jako dodavatel poslední instance nesjedná se zákazníkem smlouvu podle § 19g odst. 1.“

14. V § 91 odstavec 13 zní:

„(13) Držitel licence na činnosti operátora trhu se dopustí přestupku tím, že poruší některou z povinností podle § 11s odst. 2 nebo 3, § 11t odst. 5, § 11w odst. 3, § 11x odst. 3 nebo 5, § 19f odst. 2 nebo 3 nebo § 20a odst. 3.“

15. V § 91 odst. 15 písm. b) se slova „odstavci 2,“ nahrazují slovy „odstavci 1 písm. o), odstavci 2, odstavci“.

16. V § 91 odst. 15 písm. c) se za slova „odstavci 1“ vkládají slova „písm. a) až n)“.

17. Za § 96d se vkládá nový § 97, který včetně nadpisu zní:

„§ 97

Prokazatelná ztráta a přiměřený zisk poskytnuté v nesprávné výši

(1) Došlo-li k poskytnutí platby na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku nebo její části v nesprávné výši, je účastník trhu s elektřinou nebo plynem, který ji obdržel, povinen vrátit takovou platbu nebo její část operátorovi trhu. Operátor trhu je oprávněn započítat platbu poskytnutou v nesprávné výši na úhradu jakékoliv další platby na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku.

(2) Pokud nedošlo k vrácení platby na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku nebo její části poskytnuté v nesprávné výši nebo započtení podle odstavce 1, rozhodne Energetický regulační úřad z moci úřední o tom, že došlo k úhradě prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v nesprávné výši, stanoví rozsah, v jakém byly prokazatelná ztráta a přiměřený zisk nesprávně uhrazeny, a uloží povinnost platbu nebo její část ve stanovené lhůtě vrátit do státního rozpočtu.

(3) Účastník trhu s elektřinou nebo plynem, kterému byla platba na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku nebo její část v nesprávné výši poskytnuta, je povinen takovou platbu nebo její část odvést ve lhůtě určené v rozhodnutí Energetického regulačního úřadu do státního rozpočtu. Platba na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v nesprávné výši nebo její část, o které tak rozhodl Energetický regulační úřad, je příjmem státního rozpočtu.

(4) Došlo-li k poskytnutí platby na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v nesprávné výši v důsledku nesprávných, neúplných nebo nepravdivých údajů uvedených

v žádosti o úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku nebo v podkladech poskytovaných se žádostí, je účastník trhu s elektřinou nebo plynem, který takovou platbu obdržel, povinen uhradit penále ve výši 0,1 % denně z částky rovnající se rozsahu, v jakém byly prokazatelná ztráta a přiměřený zisk podle rozhodnutí Energetického regulačního úřadu nesprávně uhrazeny, a to až do doby úhrady této platby do státního rozpočtu. O tom, zda k poskytnutí platby na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v nesprávné výši došlo v důsledku nesprávných, neúplných nebo nepravdivých údajů, rozhodne Energetický regulační úřad v rozhodnutí podle odstavce 2.

(5) Správu odvodů z plateb na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku a penále vykonává Energetický regulační úřad podle zákona upravujícího správu daní. Účastník trhu s elektřinou nebo plynem, kterému byla platba na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v nesprávné výši poskytnuta, má při správě odvodů podle věty první postavení daňového subjektu. Odvod z plateb na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku a penále lze vyměřit do 10 let od počátku kalendářního roku následujícího po roce, v němž k úhradě platby na úhradu prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku došlo.

(6) Podle odstavce 1 až 5 se postupuje obdobně v případě, kdy účastník trhu s elektřinou nebo plynem neuhradí operátorovi trhu platbu vyplývající z vypořádání rozdílů mezi zálohovými platbami a výší prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku za stanovené období podle § 19f odst. 3.“.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen

Čl. II

Zákon č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen, ve znění zákona č. 135/1994 Sb., zákona č. 151/1997 Sb., zákona č. 151/2000 Sb., zákona č. 458/2000 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 354/2003 Sb., zákona č. 95/2005 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 217/2005 Sb., zákona č. 160/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 183/2008 Sb., zákona č. 403/2009 Sb., zákona č. 211/2011 Sb., zákona č. 457/2011 Sb., zákona č. 18/2012 Sb., zákona č. 221/2012 Sb., zákona č. 407/2012 Sb., zákona č. 319/2016 Sb., zákona č. 367/2019 Sb. a zákona č. 238/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 1 se za slovo „působnost“ vkládá slovo „vlády“.
2. Za § 1 se vkládá nový § 1a, který zní:

„§ 1a

Vláda vykonává působnost při regulaci cen, pokud tak stanoví jiný zákon.“.

ČÁST TŘETÍ

ÚČINNOST

Čl. III

Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

I. OBECNÁ ČÁST

Název

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen, ve znění pozdějších předpisů.

1. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) (dále jen „energetický zákon“) nabyl účinnosti 1. ledna 2001. Zákon vytvořil společný právní rámec pro podnikání a výkon státní správy v sektoru elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství.

Energetický zákon byl schválen v době, kdy Česká republika nebyla členem EU. Přesto některá ustanovení původního zákona již obsahovala zásady uplatňované členskými státy EU.

Energetický zákon prošel od roku 2001 více než 35 novelami. Podstatné z pohledu postupných změn energetického trhu byly tři rozsáhlé novely, které postupně transponovaly první, druhý a třetí energetický balíček EU do českého práva. Jednalo se o novely č. 670/2004 Sb., 158/2009 Sb. a 211/2011 Sb.

Základ právní úpravy třetího energetického balíčku EU, který je pro obsah stávajícího energetického zákona stále rozhodující, tvoří směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/73/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 2003/55/ES (dále jen „směrnice 2009/73/ES“). Z přímo aplikovatelných předpisů EU jsou nejdůležitější nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 714/2009 ze dne 13. července 2009 o podmínkách přístupu do sítě pro přeshraniční obchod s elektřinou a o zrušení nařízení (ES) č. 1228/2003 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 715/2009 ze dne 13. července 2009 o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám a o zrušení nařízení (ES) č. 1775/2005.

Právní pravidla obsažená ve směrnicích a nařízeních mají za cíl vytvořit jednotný evropský trh s elektřinou a plynem, a to díky celoevropsky propojeným elektrizačním a plynárenským soustavám. Do české právní úpravy jsou evropská právní pravidla implementována tak, že

- trh s elektřinou je plně otevřen od 1. 1. 2006,
- trh s plynem je plně otevřen od 1. 1. 2007,
- přístup k energetickým soustavám je zaručen pro všechny účastníky trhu za stejných a transparentních podmínek (tzv. přístup třetích stran),
- přístup k energetickým soustavám je cenově regulovaný,
- cenovou regulaci zajišťuje samostatný regulátor pro energetická odvětví – Energetický regulační úřad,

- podnikání v elektroenergetice, plynárenství a teplárenství je možné pouze na základě státní licence udělované Energetickým regulačním úřadem,
- dozor, řešení sporů mezi účastníky trhu a ochranu spotřebitelů v energetice zajišťuje Energetický regulační úřad,
- právní úprava teplárenství je speciální, ale obsahuje analogickou právní úpravu všude tam, kde je to vhodné.

Zmíněné evropské předpisy třetího energetického balíčku byly v oblasti elektroenergetiky nahrazeny v roce 2019 sadou předpisů pod názvem „Čistá energie pro všechny Evropany“ nebo též „Zimní balíček“ (dále jen „Zimní balíček“). Analogická novelizace předpisů v oblasti plynárenství je naplánována na rok 2022.

Důvody pro zpracování nové evropské úpravy lze spatřovat především v novém vnímání energetického trhu, jehož nastavení ovlivňují klimatické cíle EU. Důraz je kladen na rozvoj decentralizované výroby energie z obnovitelných zdrojů energie (dále jen „OZE“), účinnost všech částí energetické soustavy a environmentální aspekty výroby elektřiny v elektrárnách z neobnovitelných zdrojů energie.

Z právních předpisů tvořících Zimní balíček je pro vlastní elektroenergetiku rozhodující směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně směrnice 2012/27/EU (dále jen „směrnice 2019/944“) a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/943 ze dne 5. června 2019 o vnitřním trhu s elektřinou (dále jen „nařízení 2019/943“). Transpozice směrnice 2019/944 by měla být provedena novelou energetického zákona, která bude připravena do konce roku 2022.

Stávající právní úprava v energetickém zákoně nevykazuje nedostatky z hlediska zákazu diskriminace a rovnosti mužů a žen. Regulace podnikání i výkonu státní správy v energetice se vztahuje obecně na vztahy mezi státem, podnikateli a zákazníky bez jakéhokoliv aspektu, který souvisí s otázkou pohlaví a potenciální diskriminací. Ani z hlediska nepřímé diskriminace nebyly zjištěny jakékoliv nedostatky.

Předkládaná novela energetického zákona reaguje na akutní cenové problémy na trhu s energiemi a navazuje na předchozí novely energetického zákona z tohoto roku.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení na zákaz diskriminace a vztah rovnosti mužů a žen

Návrh novely reaguje na bezprecedentní situaci na trhu s energiemi. Navrhuje se zavést nový institut mimořádné tržní situace, prostřednictvím kterého se založí pravomoc vládě. Ta bude moci prostřednictvím nařízení vlády mj. stanovovat ceny elektřiny nebo plynu, a dále v krajních případech ukládat povinnost výroby nebo dodávky elektřiny nebo plynu, ukládat povinnost nabídky elektřiny nebo plynu či limitovat obchodování s elektřinou nebo plynem. V mimořádné tržní situaci se rovněž počítá s úhradou prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v případech, kdy stanovená ceny v mimořádné tržní situaci nebude pokrývat náklady na zajištění dodávky. Příslušné mechanismy výpočtu a další podrobnosti budou předmětem navazujících nařízení vlády.

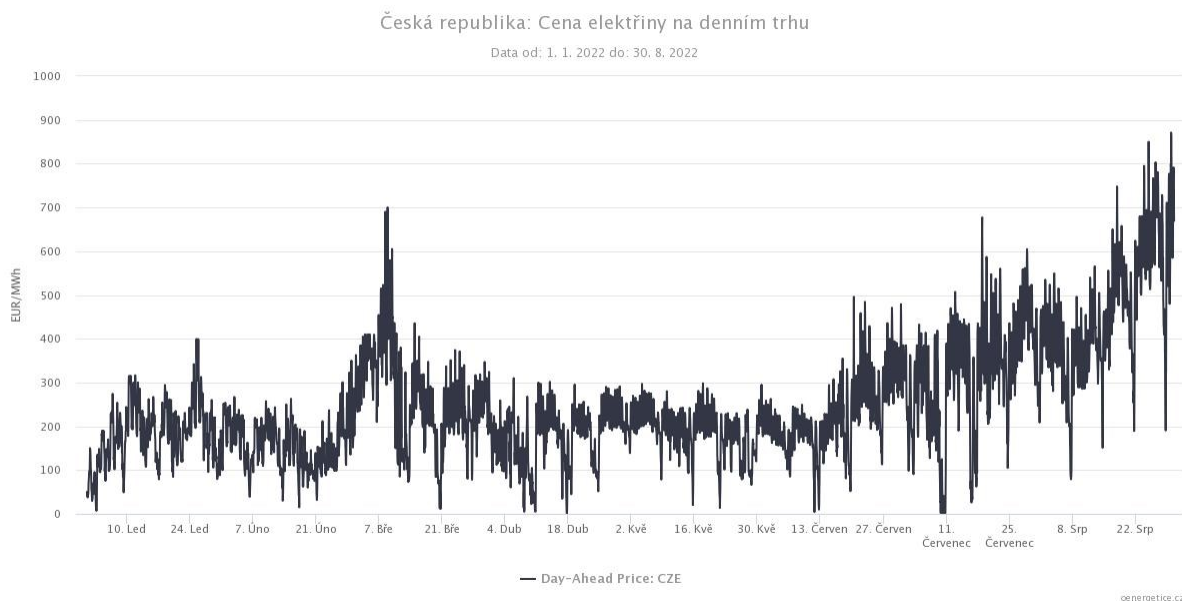
3. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Tržní cena elektřiny na pražské burze PXE vystoupila v meziročním srovnání v lednu letošního roku z částky 5 tis. Kč za 1 MWh na aktuálních 13,4 tis. Kč za 1 MWh. Tržní cena zemního plynu na stejné burze vystoupila v meziročním srovnání z částky 1,7 tis. Kč za 1 MWh na aktuálních cca 6 tis. Kč za 1 MWh.

Nárůst cen energií v řádech stovek procent je bezprecedentní. Mimořádně vysoké ceny energií ohrožují fungování většiny domácností v České republice. Danou situaci není vhodné a dostatečné řešit stávajícím právním institutem příspěvku na bydlení, v jehož rámci může stát pomoci pouze nejvíce energeticky zranitelným zákazníkům. Za současné situace se jeví jako nezbytné vytvořit zcela nový právní institut, jehož prostřednictvím stát zajistí rychlou a efektivní pomoc zákazníkům, která se odrazí přímo v jejich faktuře za elektřinu nebo plyn.

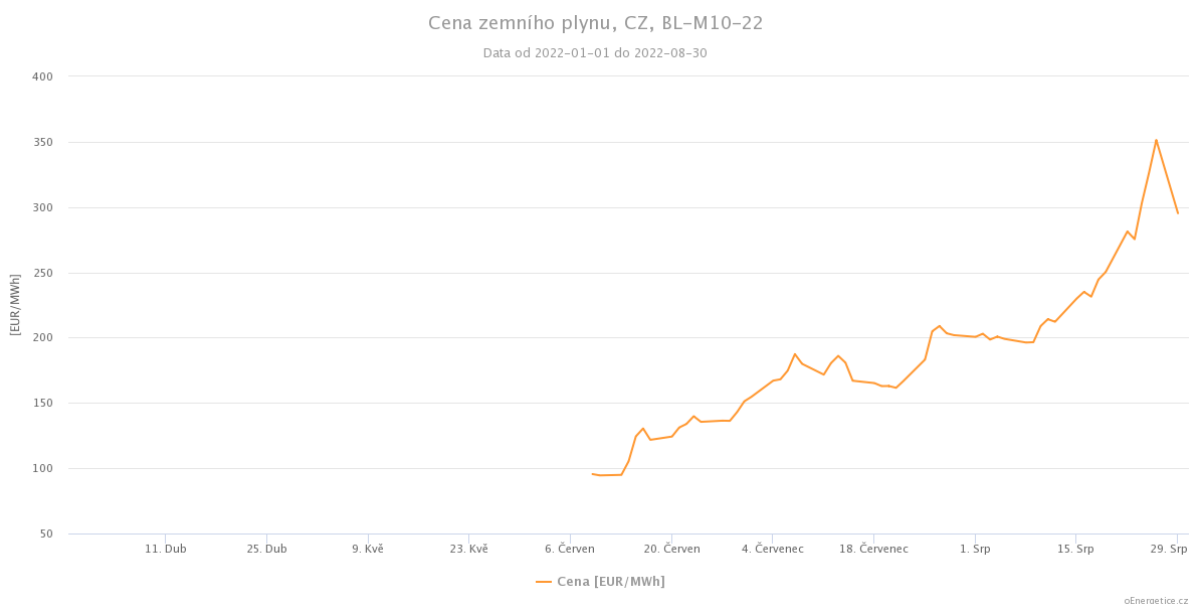
Aktuální vývoj na trhu s energiemi (zejména tedy s elektrickou energií a zemním plynem) je v poslední době ve znamení bezprecedentního růstu a také relativně významné volatility.

Graf 1: Vývoj ceny elektřiny v ČR na denním trhu

Zdroj: oenergetice.cz

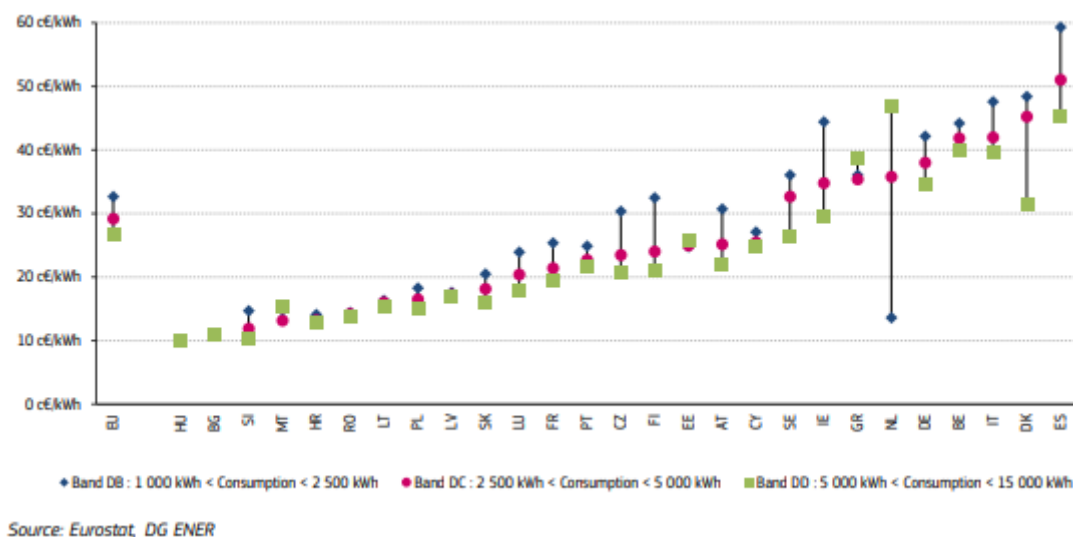
Graf 2: Vývoj ceny zemního plynu v ČR (BL-M10-22)

Zdroj: oenergetice.cz

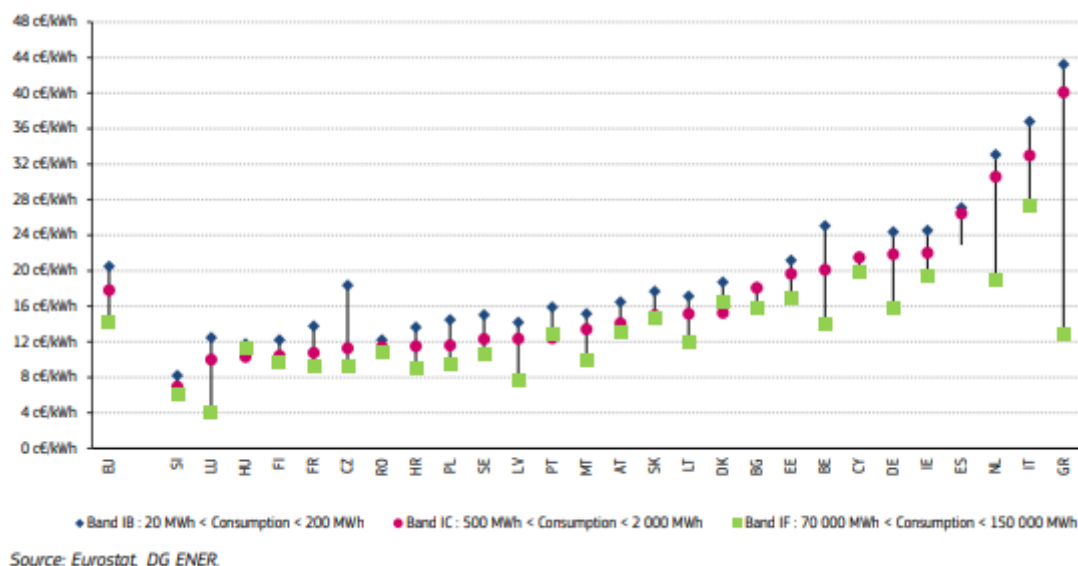
Vývoj na trhu s elektřinou a zemním plynem se pak také postupně promítá do konečných cen, tedy do cen, které platí koneční zákazníci. Tyto ceny se liší mezi členskými státy v důsledku jiného daňového zatížení a výše regulované složky, ale růst cen je patrný napříč všemi státy EU.

Graf 3: Srovnání konečné ceny elektřiny pro domácnosti včetně daní (březen 2022)

Zdroj: Quarterly report On European electricity markets, 1Q2022

Graf 4: Srovnání konečné ceny elektřiny pro průmysl bez daní (březen 2022)

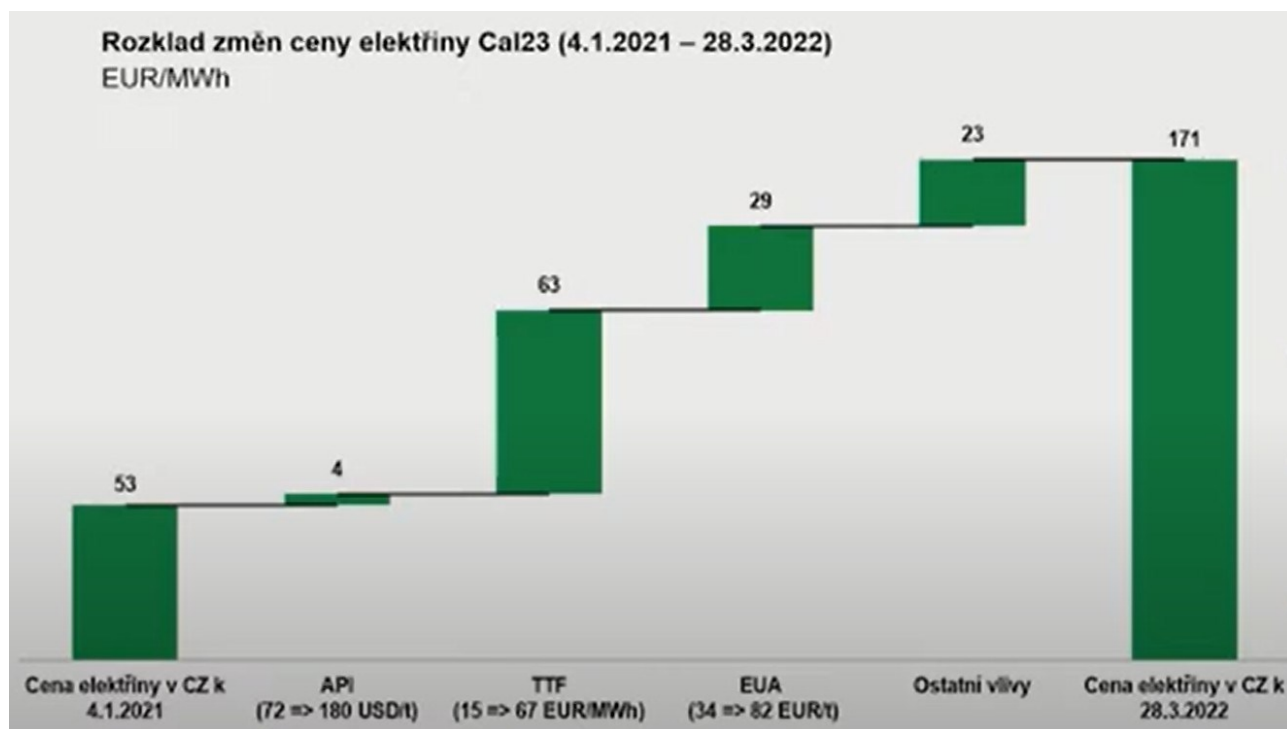
Zdroj: Quarterly report On European electricity markets, 1Q2022

3.1 Elektřina

Hlavním faktorem růstu ceny elektřiny je v poslední době růst ceny zemního plynu, což je dáno primárně tím, že plynové elektrárny sehrávají v Evropě v řadě případů roli marginálního zdroje (tedy závěrné elektrárny). Mezi další faktory patří vývoj ceny emisní povolenky, která má i

nepřímý dopad ve smyslu tlaku na substituci uhelných zdrojů za plynové, což prohlubuje významně ceny zemního plynu. I tak byl faktor ceny povolenky v období ledna 2022 přibližně poloviční vůči faktoru růstu ceny zemního plynu. Cenu elektřiny také ovlivňuje dostupnost výrobních zdrojů, aktuálně se jedná zejména o dostupnost jaderných elektráren ve Francii, ale kupříkladu i o nižší dostupnost vodních elektráren v důsledku sucha. Část ceny také tvoří určitá riziková přírážka, které zachycuje nejistotu z možné další eskalace situace na Ukrajině a případných dopadů ukončení dodávek zemního plynu do Evropy ze strany Ruské federace.

Graf 5: Hlavní faktory změn ceny elektřiny Cal23 (4. 1. 2021 – 28. 3. 2022)

Zdroj: ČEZ

Graf 6: Vývoj ceny elektřiny v Německu a nákladové faktory výroby elektřiny ze zemního plynu (květen 2021 – duben 2022)

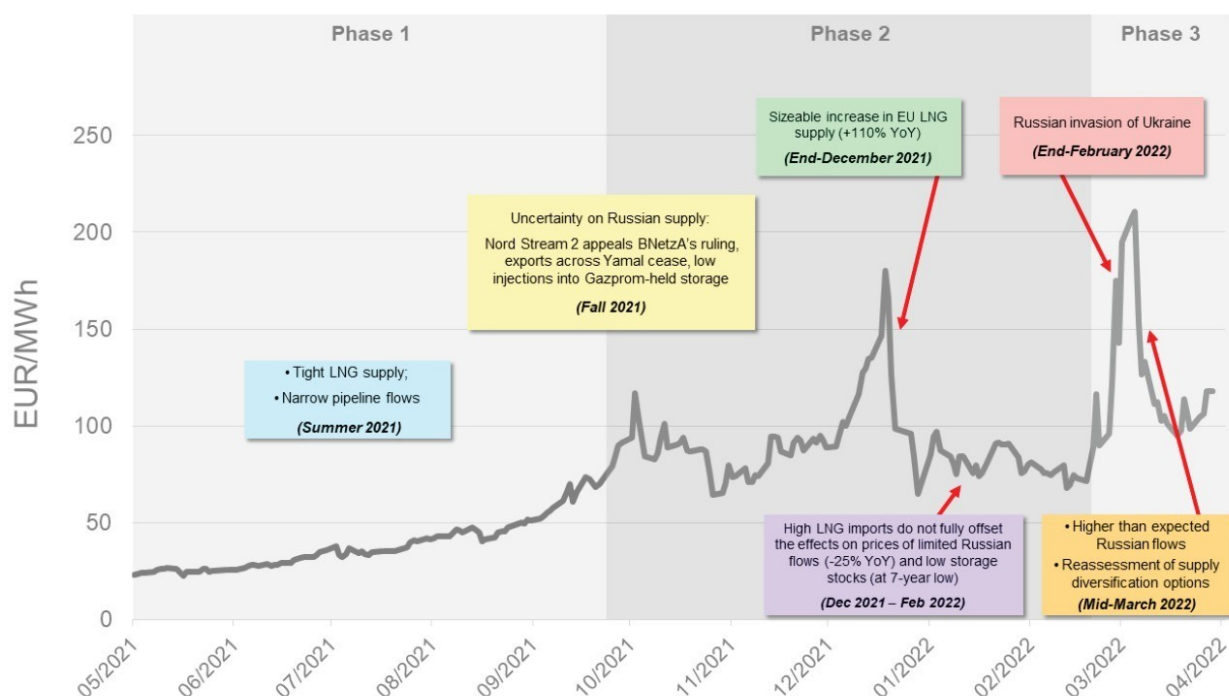

Source: ACER based on ICIS Heren.

3.2 Zemní plyn

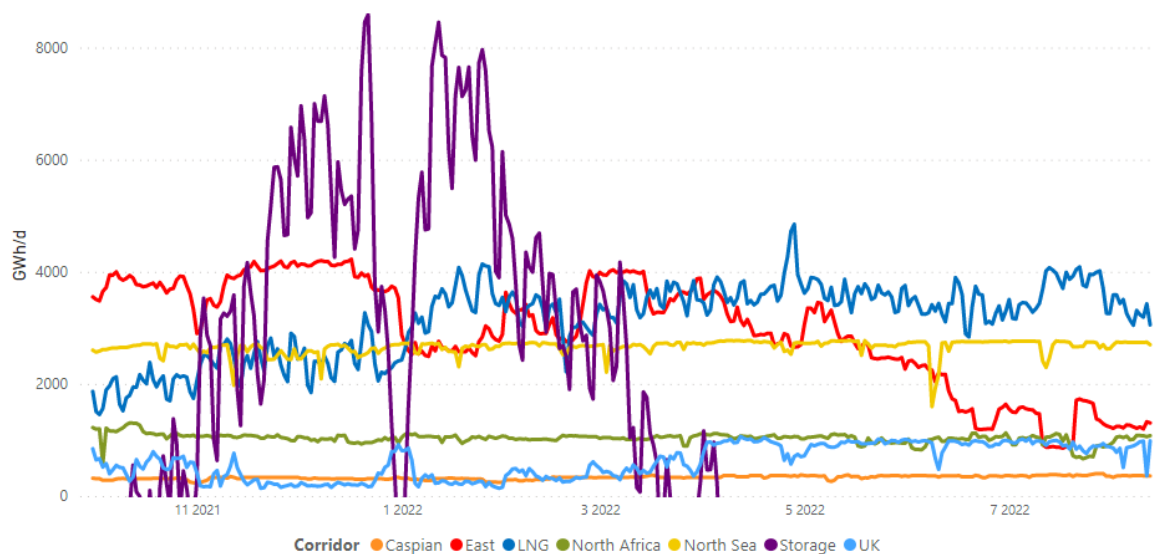
Nejvýznamnější příčinou aktuálního růstu ceny zemního plynu je neoddiskutovatelně geopolitická situace, zejména tedy vojenská agrese Ruské federace vůči Ukrajině a související omezování dodávek zemního plynu. V tomto ohledu lze identifikovat tři dílčí fáze. V první fázi v létě 2021 začalo docházet k dílčímu růstu ceny zemního plynu z důvodu nižších dodávek zejména LNG. Přibližně v říjnu 2021 začaly cenu ovlivňovat zejména faktory spojené s nejistotou ohledně dodávek zemního plynu z Ruské federace a zprovoznění plynovodu Nord Stream 2. Třetí fáze je již plně ovlivněna zahájením ruské vojenské agrese vůči Ukrajině a postupným poklesem dodávek plynu z Ruské federace.

Graf 7: Hlavní faktory ovlivňující vývoj ceny zemního plynu na úrovni měsíčního kontraktu TTF (květen 2021 – duben 2022)

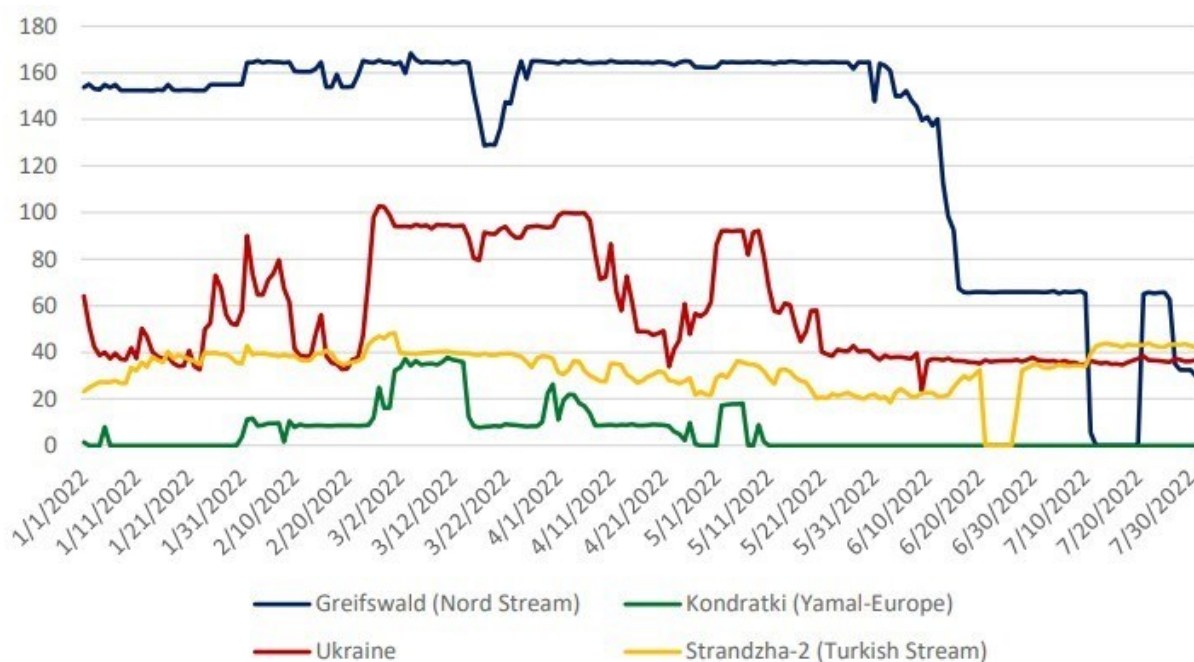
Zdroj: ACER's Final Assessment of the EU Wholesale Electricity Market Design, April 2022

Graf 8: Dodávky zemního plynu do EU dle zdrojových destinací (1. 10. 2021 – 12. 8. 2022)

Zdroj: ENTSO-G

Graf 9: Tok zemního plynu (denní) z Ruské federace do Evropy v roce 2022

Zdroj: Quarterly Gas Review: Short – and Medium-Term Outlook for Gas Markets, OIES

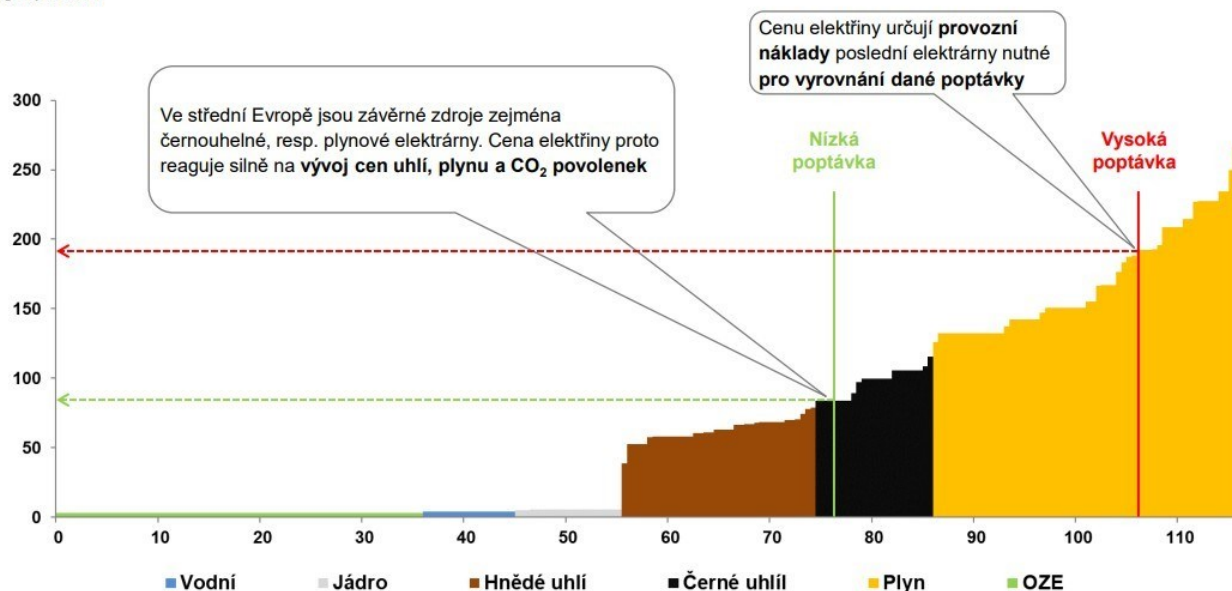
Stávající design trhu s energií (elektřinou)

V současné době využívá evropský energetický trh na velkoobchodních trzích metodu „merit order“ (respektive tzv. „marginální/mezní ceny“). Technologie se řadí vzestupně na základě výrobních nákladů (ve většině případů určených na úrovni variabilních nákladů, protože fixní náklady jsou brány jako „utopené náklady“). Nižší variabilní náklady mají zejména nepalivové zdroje, nebo zdroje s nízkými náklady na palivo, jedná se kupříkladu o zdroje jaderné, větrné, vodní a solární. Naopak větší variabilní náklady jsou typicky spojené s uhelnými a plynovými elektrárnami (případně mazutovými, které však nejsou v Evropě významně rozšířené). Tyto variabilní náklady tvoří zejména palivové náklady a náklady na emisní povolenky (zejména u

uhelných elektráren). V případě relativně nízké poptávky určují cenu zdroje s relativně nižšími výrobními náklady, v případě vyšší poptávky se pak tzv. „závěrná elektrárna“ posouvá výše po křivce a cena je určována zdroji s vyššími výrobními náklady.

Graf 10: Ilustrativní nákladová křivka ve střední Evropě

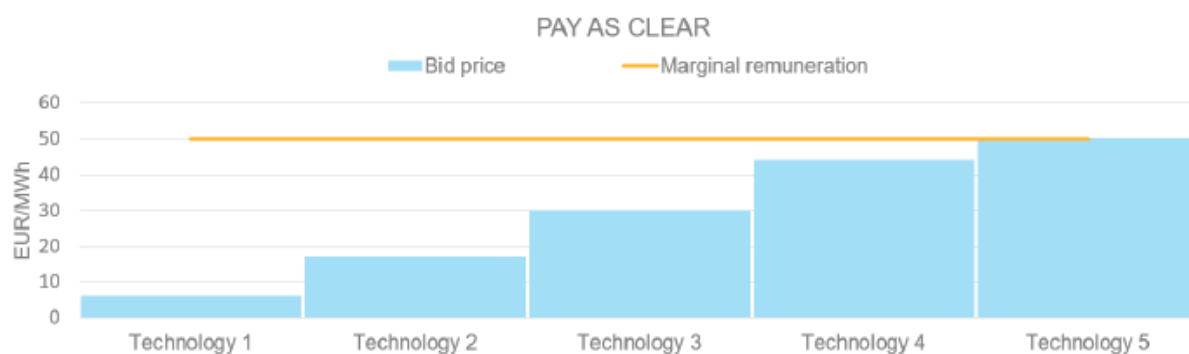
Ilustrativní nákladová křivka ve střední Evropě
EUR/MWh

Zdroj: ČEZ

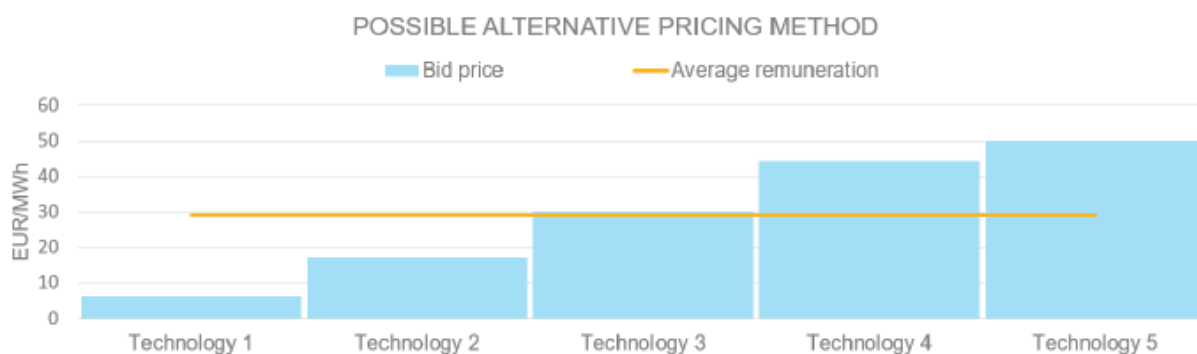
V současné době v prostředí vysokých cen elektřiny přicházejí výzvy k přehodnocení některých základních principů současné metody určení tržní ceny. Jedná se kupříkladu o uplatnění cenových stropů nebo určení ceny na základě průměrných nákladů, případně výrobních nákladů jednotlivých výrobních zdrojů (tzv. metoda „pay-as-you-bid“). Metoda průměrných nákladů může vést ve střednědobém a dlouhodobém horizontu k ohrožení bezpečnosti dodávek. Je tomu tak proto, že účastníci trhu (např. plynové elektrárny) nebudou schopné pokrýt své vynaložené náklady (zejména na úrovni kapitálových nákladů) na výrobu elektřiny. Podobně hrozí, že taková opatření odradí nové účastníky (ať už nové generace nebo nové nabídky reagující na poptávku), kteří by mohli uspokojit systémové potřeby nákladově efektivním způsobem. S rostoucím podílem OZE v energetickém mixu jednotlivých států lze počítat vzhledem k charakteru výroby a neřiditelnosti výroby („přerušovaná výroba“) spíše s kolísáním velkoobchodních cen v určitých časových intervalech. Tato volatilita ukazuje rostoucí potřebu flexibility energetického systému. Pokud se uvede do praxe jiný systém cen, může se stát, že v dobách nedostatku energie z OZE nebude potřebná energie k dispozici (bude méně zdrojů z důvodu nemožnosti krýt vlastní náklady), a tím se stane integrace přerušované výroby v dlouhodobém horizontu ještě dražší.

Graf 11: Ilustrativní zobrazení stávajícího designu trhu s elektřinou („pay-as-clear“)

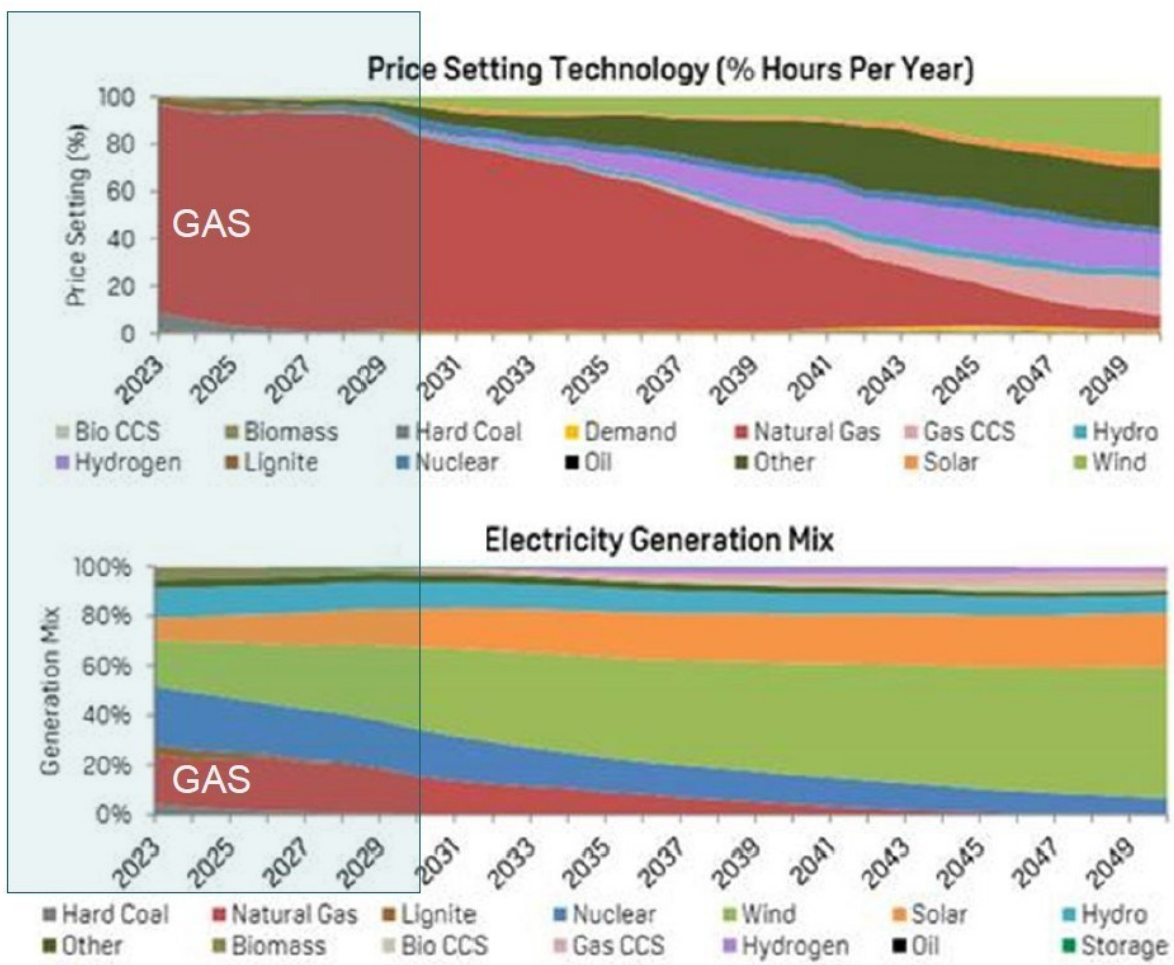

Zdroj: ACER's Preliminary Assessment of Europe's high energy prices and the current wholesale electricity market design

Graf 12: Ilustrativní zobrazení alternativního designu trhu s elektřinou („pay-as-bid“)

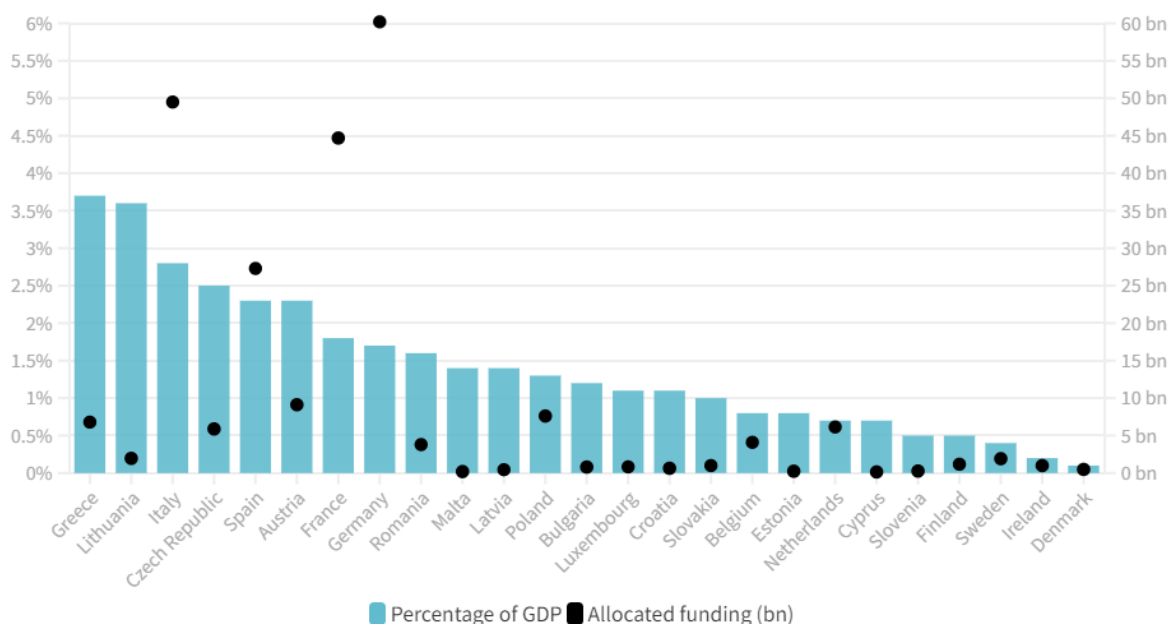
Zdroj: ACER's Preliminary Assessment of Europe's high energy prices and the current wholesale electricity market design

Opatření v jednotlivých státech EU

V tabulkách a grafech níže je uveden přehled opatření, která na řešení rostoucích cen energií přijaly členské státy EU.

Graf 13: Veřejné výdaje v období prosinec 2021 – červenec 2022 na kompenzaci vysokých cen energií v sektoru domácností a průmyslu (k 10. 8. 2022)

Zdroj: Bruegel

Tabulka 1: Srovnání opatření v jednotlivých členských státech EU

členský stát	snížení daň na energie	regulace maloobchodní ceny	regulace velkoobchodní ceny	příspěvy ohroženým skupinám	pověření státních podniků	daň/regulace z neočekávaných zisků	podpora podniků	ostatní
Belgické království	x	x		x				x
Bulharská republika		x				x	x	
Česká republika	x	o		x			z	
Dánské království				x				
Estonská republika	x	x		x			x	
Finská republika	x			x			x	
Francouzská republika	x	x	x	x	x			
Chorvatská republika	x			x				
Irsko	x			x				x
Italská republika	x			x		x	x	
Kyperská republika	x			x	x			
Litevská republika		o		x				x
Lotyšská republika	x			x				
Lucemburské velkovévodství				x				
Maďarsko		x						
Maltská republika			x					

[illegible]

LEGENDA

z = diskutované

x = implementované

o = oznámené

Zdroj: Bruegel

Tabulka 2: Detailnější informace k opatření v jednotlivých členských státech EU

členský stát	přijatá opatření
Belgické království	sociální tarif; příspěvek na energie nejzranitelnějším; fond na plyn pro domácnosti v nouzi; postupné snižování dalších poplatků; šek na 100 € pro všechny; snížení DPH u elektřiny z 21 % na 6 % - v červnu 2022 rozšířeno i na plyn; Zimní plán, v jehož rámci jsou čtyři opatření na úsporu energií a zajištění energetické bezpečnosti (pro domácnosti – zodpovědné využívání energií) diskutuje se prodloužení JE Tihange 2, která má být odstavena 1Q 2023
Bulharská republika	zdanění vysokých příjmů JE Kozloduy a následný příspěvek firmám - 55 €/MWh na dva měsíce, následně další podpora průmyslu – kompenzace do 30 % nárůstu ceny; investice do zvyšování energetické účinnosti
Česká republika	
Dánské království	podpora zranitelných domácností; kampaň pro energetické úspory v domácnostech; příspěvek na teplo pro zranitelné zákazníky
Estonská republika	sleva na cenu za elektřinu pro zranitelné domácnosti na zimu 21/22; leden až březen 2022 strop na cenu elektřiny pro domácnosti (0,12 €/kWh za elektřinu a 65 €/MWh za plyn) a pro firmy odpuštění distribučních poplatků
Finská republika	v únoru dočasná podpora dopravě, zemědělství a domácnostem; příprava podpory zranitelným domácnostem; investice do energetické bezpečnosti
Francouzská republika	jednorázový příspěvek domácnostem, které už dostaly energetické vouchery – zranitelné domácnosti; regulované tarify pro domácnosti = vysoké náklady pro stát (70 % maloobchodu); od ledna 2022 do ledna 2023 snížení daně z 22,5 € na 1 € pro domácnosti a 0,5 € pro firmy; sleva na benzín 15 % březen až červenec; znárodnění EDF a prodloužení provozu JE; akcelerace OZE
Chorvatská republika	příspěvek na energie zranitelným zákazníkům; permanentní snížení daně na plyn a teplo z 25 % na 13 %, u plynu dočasně na 5 % do března 2023; guidelines pro úspory energií
Irsko	daňová sleva 30 % na teplo a elektřinu; jednorázový příspěvek 100 € všem, na březen a duben byl 200 €
Italská republika	sleva na cenu za elektřinu pro všechny, snížení daně za plyn na 5 % v říjnu až prosinci 2021, nyní 10–22 % v závislosti na spotřebě; posílení sociálního bonusu, snížení poplatků za služby dočasné v 2021; pomoc domácnostem ohroženým energetickou chudobou; daňová úleva energeticky náročným podnikům; zvýšení instalace OZE a regasifikace elektráren; podpora průmyslu a firmám
Kyperská republika	pro zimu 21/22 snížení daně z 19 % na 5 %; pro nadcházející zimu ochrana zranitelných zákazníků a firem
Litevská republika	podpora zranitelným domácnostem 15–20 € měsíčně od listopadu 2021 do konce roku 2022; snížení distribučních tarifů; podpora důchodců a rodinám s dětmi; zákaz vývozu produktů z ropy
Lotyšská republika	odložení liberalizace trhu, rozložení nárůstu ceny za teplo a plyn do následujících pěti let; podpora zranitelných domácností, důchodců a nízkopříjmových; podpora průmyslu – kompenzace; investice do energetické nezávislosti, renovací a úspor
Lucemburské velkovévodství	zvýšení příspěvku na bydlení a podpora zranitelných zákazníků; podpora průmyslu a firem – záruky, půjčky firmám; sleva na palivo a topném oleji
Maďarsko	regulované ceny pro domácnosti; cenový strop 1,3 € na palivo do července; zdanění mimořádných příjmů; snaha zvýšit domácí produkci zemního plynu; zákaz vývozu energetických surovin, včetně dřeva; od srpna 2022 cenové stropy na plyn a elektřinu pro domácnosti, které spotřebovávají víc, než je národní průměr
Maltská republika	zmrazení cen na úrovni roku 2014 a kompenzace ener. firmám

Spolková republika Německo	podpora zranitelných domácností; jednorázový příspěvek nízkopříjmovým domácnostem; snížení daní, snížení ceny paliv a daň; podpora průmyslu, podpora Uniper
Nizozemské království	snížení daně pro domácnosti a firmy na 2022 z 21 % na 9 %, snížení ceny paliv; podpora zranitelným domácnostem, včetně např. zvyšování energetické účinnosti, jako je zateplování; zvýšení podpory na energie z 200 na 800 €;
Polská republika	podpora zranitelným domácnostem; daňové úlevy pro zranitelné spotřebitele; půlroční snížení daně na jídlo, plyn a hnojivo (0 %), na palivo (8 %); podpora těm, kteří nezvládají hradit vysoké účty za energie; podpora tepelných čerpadel pro domácnosti; rozšíření speciálního tarifu pro zranitelné zákazníky i na zranitelné instituce – nemocnice apod., podpora uhlí
Portugalská republika	podpora průmyslu; úprava tarifů pro 2022 a jejich snížení pro domácnosti i firmy; příspěvek na paliva; společně se Španělskem – energetický ostrov, kdy země zavedly cenový strop na zemní plyn – 50 €/MWh, který bude lineárně růst každý měsíc o 5 € na 70 €/MWh do dubna 2023; sleva pro energeticky zranitelné zákazníky a výjimka z některých poplatků; jednorázový příspěvek na palivo
Rakouská republika	kompensace cen energií 150 € téměř pro všechny domácnosti, 300 € pro sociálně slabé domácnosti; odpuštění poplatku na podporu OZE (cca 60–100 € na domácnost); podpora průmyslu – daňové úlevy a investiční podpora na snížení závislosti na Ruské federaci; balíček opatření na boj s vysokou inflací – cílená podpora potřebným domácnostem a energeticky náročnému průmyslu; cenový strop na elektřinu pro domácnosti v období 9/2022–9/2023 na cenu 0,11 €/kWh, celkové náklady cca 250 mil. €
Rumunsko	ochrana zranitelných zákazníků – příspěvky na vytápění, spotřebu, energetickou účinnost domu a produktů; kompenzace za účty za elektřinu a plyn domácnostem, nemocnicím, školám, školkám, nevládním organizacím a sociálním službám; ochrana domácností se spotřebou nad 300 kWh, včetně snížení daně na 5 %; kompenzace zelených certifikátů a kogeneračních bonusů pro spotřebu; roční zastropování cen na elektřinu a plyn v závislosti na spotřebě pro domácnosti i firmy; granty a vouchery pro zranitelné zákazníky a klíčový průmysl
Řecká republika	podpora většiny domácností a malých firem, nejprve elektřina, od ledna 2022 i plyn; podpora fotovoltiky pro zranitelné zákazníky – RRF; podpora zranitelných zákazníků; zastropování ceny elektřiny na velkoobchodu a refundování až do 60 %.
Slovenská republika	zastropovaná cena elektřiny pro zákazníky na 2023 a 2024 na ceně 61,2 €/MWh
Slovinská republika	jednorázový příspěvek domácnostem 150 €, velkým rodinám 200 €; od února do dubna byly domácnosti osvobozeny od placení účtu za elektřinu; pokryto to bude z mimořádných profitů energetických firem; podpora výroby z energeticky efektivních zdrojů a z OZE; finanční podpora pro průmysl
Španělské království	daňová a tržní opatření; zvýšení sociálního bonusu pro zranitelné zákazníky; společně s Portugalskem tzv. energetický ostrov – cenový strop na zemní plyn – 50 €/MWh, které budou lineárně růst každý měsíc o 5 € na 70 €/MWh do dubna 2023; přímá podpora průmyslu skrze sektory; podpora sektoru dopravy – bonus na l a přímá pomoc veřejné a přepravní dopravě; energeticky úsporné nařízení nutící provozovatele obchodů, kin, hotelů apod. limitovat vytápění a chlazení a další opatření; podpora elektrifikace a OZE
Švédské království	pomoc domácnostem nejvíce zasaženým vysokými cenami skrze jednorázový příspěvek v prosinci, lednu a únoru 195 €; navýšení příspěvku na bydlení; od roku 2023 plánují více dlouhodobá řízení, obojí cílená i plošná, upravující mimo jiné i poplatky a daně za dopravu a paliva

Zdroj: Bruegel

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Při přípravě novely energetického zákona byl zkoumán soulad především s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústavou České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“), a dále s usnesením č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina“).

Předložený návrh zákona respektuje čl. 2 odst. 4 Ústavy („Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“) a čl. 79 odst. 3 Ústavy („Ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.“). Návrh zákona dále respektuje tyto články Listiny:

- čl. 2 odst. 3 („Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“),
- čl. 4 odst. 1 („Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.“),
- čl. 26 odst. 1 a 2 („Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.“ a „Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.“),
- čl. 30 odst. 2 („Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.“).

Navrhovaná právní úprava nijak nesnižuje ostatní práva dotčených subjektů a nejsou jí diskriminovány žádné specifické skupiny adresátů právních norem. Respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není v rozporu s nálezy Ústavního soudu České republiky.

Podle ustanovení § 24 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 2/1969 Sb.“), ministerstva pečují o náležitou právní úpravu věcí patřících do působnosti České republiky, připravují návrhy zákonů a jiných právních předpisů týkajících se věcí, které patří do jejich působnosti, jakož i návrhy, jejichž přípravu jim vláda uložila, dbají o zachovávání zákonnosti v okruhu své působnosti a činí podle zákonů potřebná opatření k nápravě. Předložený návrh právní úpravy energetického zákona je ve věcné působnosti Ministerstva průmyslu a obchodu podle § 13 odst. 1 písm. a) zákona č. 2/1969 Sb.

5. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Návrhu se dotýká

- směrnice 2019/944,
- nařízení 2019/943,
- směrnice 2009/73/ES,
- popřípadě v širších souvislostech i nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1938 ze dne 25. října 2017 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu a o zrušení nařízení (EU) č. 994/2010 (dále jen „nařízení 2017/1938“).

Návrh novely navazuje v oblasti trhu s elektřinou na čl. 5 směrnice 2019/944. Toto ustanovení za určitých podmínek umožňuje veřejné zásahy do stanovování cen za dodávky elektřiny.

Tyto veřejné zásahy jsou ve směrnici 2019/944 cíleny na zákazníky v domácnostech, kteří trpí energetickou chudobou nebo jsou zranitelní, a není a priori formulováno plošně.

Z tohoto pravidla lze nicméně najít výjimky. Jednak čl. 5 odst. 5 směrnice 2019/944 odkazuje na čl. 3 odst. 3 písm. d) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU a 2013/30/EU, směrnice Rady 2009/119/ES a (EU) 2015/652 a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 525/2013, které již mluví o plánování v případě značného počtu domácností trpících energetickou chudobou. Především je ale třeba zmínit, že vzhledem k potřebě urgentních řešení energetické krize a plošnému ohrožení všech v souvislosti s obrovskými výkyvy a vysokým cenám na trhu je ve směrnici 2019/944 uvedený pojem „zranitelné osoby“ t. č. vykládán velmi široce.

Takový výklad je možné opřít o rozhodnutí Evropské komise z 8. června 2022 ve věci státní podpory SA. 102454 (2022/N) a SA. 102569 (2022/N), kterým byla schválena jako slučitelná s vnitřním trhem veřejná podpora spojená se zastupováním cen elektřiny z fosilních paliv v případě Španělska a Portugalska. I v tomto případě se Evropská komise vypořádávala se vztahem navrhovaného plošného regulačního opatření k čl. 5 směrnice 2019/944 a čl. 10 nařízení 2019/943 tak, že k rozporu s těmito sekundárními předpisy EU nedochází (viz str. 40 a následující uvedeného rozhodnutí Evropské komise).

V oblasti trhu s plynem v omezené podobě řeší ochranu tzv. chráněných zákazníků i nařízení 2017/1938 (viz jeho čl. 6 a čl. 2 bod 5). Předložený návrh se pak opírá především o čl. 3 odst. 2 směrnice 2009/73/ES, který umožňuje členským státům z důvodů obecného hospodářského zájmu uložit podnikům působícím v odvětví zemního plynu povinnosti veřejné služby v souladu s čl. 106 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“). Tyto povinnosti se mohou týkat i cen dodávek, pokud jsou jasně vymezené, transparentní, nediskriminační a pokud je podnikům zaručen rovný přístup k zákazníkům ve všech členských státech.

Jak potvrdil i Soudní dvůr EU např. ve věci C-265/08 *Federutility*, ve kterém se zabýval pravomocí regulačního úřadu určovat referenční ceny pro dodávky zemního plynu domácnostem podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES (dále jen „směrnice 2003/55/ES“), jež byla později zrušena výše uvedenou směrnicí 2009/73/ES, princip volného určení prodejní ceny pouze na základě poptávky a nabídky může být porušen zásahem státu, pokud je tím sledován obecný hospodářský zájem cílený na ochranu spotřebitele, a to za podmínek, že tento zásah je učiněn pouze v nezbytném rozsahu, po nezbytně časově omezené období, je jasně vymezen a je transparentní, nediskriminační, kontrolovatelný a zaručující rovný přístup k zákazníkům.

Podniky pověřené službou v obecném hospodářském zájmu sice podle uvedeného rozsudku podléhají pravidlům hospodářské soutěže, to ale pouze tehdy, pokud uplatnění těchto pravidel nebrání právně nebo fakticky plnění zvláštních úkolů, které jim byly svěřeny. Za účelem zachování cen dodávek zemního plynu konečným spotřebitelům na přiměřené úrovni pak dle Soudního dvora směrnice 2003/55/ES umožňuje členským státům v obecném hospodářském

zájmu uložit podnikům takovou povinnost veřejné služby, která spočívá v určení referenčních cen pro dodávky zemního plynu státním regulačním orgánem.

Uvedené zásahy státu jsou v návrhu provedeny prostřednictvím institutu mimořádné tržní situace a zastropování cen, které bude mít formu nařízení vlády. Navrhovaná opatření lze proto dle názoru předkladatele na základě výše uvedeného považovat z hlediska požadavků práva EU za hájitelná. Nebudou opomenuty ani formální procedury zaručující souladnost s požadavky práva EU, jak je uvedeno dále.

V rámci mimořádné tržní situace se vláda zmocňuje rovněž k tomu, aby mohla uložit povinnost výroby nebo dodávky elektřiny nebo plynu zákazníkům nebo jiným účastníkům trhu s elektřinou nebo plynem, resp. uložit povinnost nabídky elektřiny nebo plynu nebo podpůrných služeb za stanovených podmínek, včetně ceny. Rovněž v krajním případě bude možné omezit nebo zakázat obchodování s elektřinou nebo plynem na organizovaných trzích, popř. zavést limity pro jiné způsoby obchodování. V této souvislosti je třeba uvést, že právo EU nevylučuje nutné státní zásahy do tržního prostředí, které nicméně lze mj. podle argumentace dané výše uvedeným rozsudkem C-265/08 *Federutility* obhájit. Možnost členských států EU uložit z důvodu obecného hospodářského zájmu povinnost veřejné služby, která může spočívat například i v úpravě cen dodávek včetně podmínek bezpečnosti dodávek, je dále připuštěn i čl. 3 směrnice 2009/73/ES pro oblast plynu a čl. 9 směrnice 2019/944 pro oblast elektřiny. Služby obecného hospodářského zájmu, ze kterých uvedený koncept v předpisech EU vychází, vyplývají z čl. 106 SFEU, který dává státům určitou autonomii v případě potřeby pověření podniků veřejnou službou, přičemž pravidla zcela volné hospodářské soutěže mohou být suspendována v míře, ve které by bránila faktickému nebo právnímu plnění zvláštních úkolů, kterými byly pověřeny podniky plnící úkoly obecného hospodářského zájmu.

V tomto případě má být podle příslušných odstavců uvedených předpisů EU Evropská komise informována o přijatých opatřeních.

Dále, v případně povinné nabídce upravené § 12f návrhu bude dotčen rovněž čl. 35 a 36 SFEU, neboť se jedná o opatření s účinkem rovnocenným množstevnímu omezení vývozu, které je v zásadě primárním právem EU (čl. 35 SFEU) zakázáno. Z uvedeného zákazu jsou ale umožněny výjimky stanovené v čl. 36 SFEU a dále rozvedené a doplněné v navazující judikatuře Soudního dvora EU (viz např. rozsudek *Gysbrechts a Santurel Inter*, C-205/07). V zásadě je možné připustit takové zásahy, které jsou ospravedlněny na základě některého důvodu uvedeného v čl. 36 SFEU (resp. tzv. kategorickými požadavky), směřují-li navržená opatření k dosažení sledovaného cíle a nepřekračují-li meze toho, co je nezbytné k dosažení tohoto cíle (nutnost a přiměřenost opatření). Prostředky zvolené členským státem dále musí konzistentně směřovat k naplnění sledovaného cíle.

Navržené opatření má za cíl zajistit bezpečnost dodávek energií a zároveň ochránit zákazníky. Je tedy naplněn legitimní důvod „veřejné bezpečnosti“, jak o něm mluví čl. 36 SFEU, i legitimní důvod ochrany spotřebitele. Předkladatel má za to, že se bude jednat i o opatření, které nepřekročí meze toho, co je nezbytné, protože zásah do trhu bude limitován skutečnostmi podle § 12a odst. 2 zákona. Navíc o navrhovaném omezení podle odstavce 2 musí rozhodnout ERÚ.

Vedle vlastního zastropování cen a zásahů státu do trhu je třeba řešit i vztah návrhu k pravidlům veřejné podpory v právu EU. Návrh zákona v § 19f totiž obsahuje i instrument úhrady prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v mimořádné tržní situaci. Obdobně jako ve španělském a portugalském případě se tedy i v navrhovaném českém řešení bude jednat o

veřejnou podporu. Toto opatření bude ze strany předkladatele oznámeno Evropské komisi podle čl. 108 odst. 3 SFEU jako podpora podle čl. 107 odst. 3 písm. b) SFEU – náprava vážné poruchy v hospodářství členského státu – a bude rovněž vyčkáno souhlasu Evropské komise s navrženým řešením. Tím bude zároveň splněna i oznamovací povinnost vůči Evropské komisi vyplývající z čl. 5 odst. 8 směrnice 2019/944 a čl. 3 odst. 11 směrnice 2009/73/ES.

Vzhledem k tomu, že Evropská komise podrobně posuzuje ekonomické parametry a rovněž míru kompenzací pro hospodářské subjekty tak, aby bylo zajištěno, že nedojde k překompenzacím podnikatelů a vážnému narušení trhu, bude jí společně s návrhem novely zákona zaslán i návrh prováděcího právního předpisu – nařízení vlády, jak s ním počítá zmocnění v § 19d a 19f návrhu, který bude obsahovat i nastavení pravidel prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku (kompenzačního mechanismu) včetně způsobů výpočtu. Na souhlas Evropské komise bude navázána účinnost celého kompenzačního mechanismu, resp. cenové regulace. Účinnost zamýšleného nařízení vlády, které uvádí institut mimořádné tržní situace v život, nesmí předcházet datu rozhodnutí o schválení Evropskou komisí. Tuto skutečnost zároveň uvádíme i zde v důvodové zprávě k předkládané novele energetického zákona, která kompenzační mechanismus zastřešuje.

6. Zhodnocení souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná úprava se nedotýká mezinárodních smluv ani obecně uznávaných zásad mezinárodního práva.

7. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, dopady na životní prostředí

Navrhovaná právní úprava bude mít dopad na státní rozpočet. Vláda na zasedání dne 12.9.2022 rozhodla o tom, že cena za komoditu bude u elektřiny zastropována na ceně 6Kč/MWh včetně DPH a u plynu na ceně 3 Kč/MWh včetně DPH. Podle odhadu Ministerstva financí bude mít toto opatření dopad do státního rozpočtu max. ve výši 130 mld. Kč.

Konkrétní výši výdajů, které budou hrazeny z rozpočtové kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo průmyslu a obchodu, nelze v současné době stanovit. Tyto výdaje se budou odvíjet od konkrétních podmínek mimořádné tržní situace a parametrů nařízení vlády vydaného podle tohoto zákona.

Již stávající energetický zákon je koncipován tak, aby podnikání v energetických odvětvích, tj. v elektroenergetice, plynárenství a teplárenství bylo spojeno s akceptováním požadavků na ochranu životního prostředí.

8. Zhodnocení dopadů ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná právní úprava nebude mít žádné negativní dopady na oblast ochrany soukromí a osobních údajů.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ochranou soukromí a osobních údajů. Navrhovaná právní úprava je v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, který upravuje práva a povinnosti při zpracování osobních údajů, a rovněž s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) (dále jen „GDPR“).

Předkládaná právní úprava respektuje právní rámec ochrany a zpracování osobních údajů a jeho jednotlivé parametry.

9. Zhodnocení korupčních rizik

Předložený návrh zákona nezakládá, vzhledem ke svému technickému obsahu, žádná korupční rizika. Navíc, ani za současné právní úpravy nelze konstatovat, že by byla nějaká korupční rizika identifikována.

Tabulka: Zhodnocení korupčních rizik dle Metodiky CIA

<i>Kritérium</i>	<i>Zhodnocení naplnění kritéria definovaného v Metodice CIA ve vztahu k návrhu právního předpisu</i>	<i>Poznámka či vysvětlení ke zhodnocení naplnění kritéria</i>
přiměřenost	návrh novely zákona nerozšiřuje nepřiměřeně kompetence orgánů veřejné správy, předpis je přiměřený množině vztahů a situací, které má upravovat	z hlediska rozsahu úprav byl zvolen postup vydání novely zákona upravující výše uvedenou problematiku
efektivita	hodnocení tohoto kritéria není relevantní	předmětem návrhu předpisu nebyly úpravy, které by měly mít vliv na změnu možnosti kontrolovat nebo vynucovat dodržování stanovených povinností
odpovědnost	hodnocení tohoto kritéria není relevantní	návrh předpisu nijak nově neupravuje odpovědnosti, tyto zůstávají zachovány
opravné prostředky	hodnocení tohoto kritéria není relevantní	návrh předpisu nemění možnosti obrany proti nesprávnému postupu orgánu veřejné správy
kontrolní mechanismy	návrh novely zákona nemění nepřiměřeně kompetence orgánů veřejné správy	návrhem předpisu nedochází k neadekvátnímu rozšíření kontrolních mechanismů

10. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná právní úprava předchází možnému ohrožení bezpečnosti státu, které spočívá v enormním nárůstu cen energií. Cílem navržené právní úpravy je tak snížit rizika, která jsou spojena s možným ohrožením bezpečnosti státu.

11. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se Zásadami pro tvorbu digitálně přívětivé legislativy

Navrhovaná právní úprava byla vyhodnocena vzhledem k následujícím zásadám:

- 1) Budování přednostně digitálních služeb (princip *digital by default*)
- 2) Maximální opakovatelnost a znovupoužitelnost údajů a služeb
- 3) Budování služeb přístupných a použitelných pro všechny, včetně osob se zdravotním postižením (princip *governance accessibility*)
- 4) Sdílené služby veřejné správy
- 5) Konsolidace a propojování informačních systémů veřejné správy
- 6) Mezinárodní interoperabilita – budování služeb propojitelných a využitelných v evropském prostoru
- 7) Ochrana osobních údajů v míře umožňující kvalitní služby (princip GDPR)
- 8) Otevřenost a transparentnost včetně otevřených dat a služeb (princip *open government*)
- 9) Technologická neutralita
- 10) Uživatelská přívětivost

Zásady č. 1–6 a 8–10 nejsou navrhovanou právní úpravou dotčeny, návrh tuto oblast neupravuje. Návrh novely zákona je v souladu se zásadou č. 7. Ochrana osobních údajů v míře umožňující kvalitní služby (princip GDPR).

12. Zdůvodnění žádosti o schválení návrhu zákona ve zkráceném jednání v rámci stavu legislativní nouze

Současně s předložením navrhované právní úpravy se předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky žádá o projednání navrhované právní úpravy ve zkráceném řízení v rámci stavu legislativní nouze podle § 99 odst. 1 a 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Stav legislativní nouze je možné vyhlásit za mimořádných okolností, kdy jsou zásadním způsobem ohrožena základní práva a svobody občanů nebo bezpečnost státu nebo kdy státu hrozí značné hospodářské škody. V souvislosti s dramatickým nárůstem cen energií na evropských trzích hrozí značné riziko významných hospodářských škod spočívající v možném krachu celé řady podnikatelů z důvodu nedostatku finančních prostředků na zajištění dodávek energií v blízké budoucnosti. V této souvislosti hrozí značné hospodářské škody i domácnostem, ale zároveň i státním orgánům a organizacím. V celkovém důsledku tak hrozí státu značné hospodářské škody, protože hrozící narušení chodu průmyslu a domácností může způsobit recesi, případně až depresi národního hospodářství. Z těchto důvodů dochází též k ohrožení bezpečnosti státu, protože extrémní nárůst cen energií může směřovat k omezení některých činností státu. S ohledem na turbulentní vývoj na energetických trzích již není možné předmětnou situaci řešit pouze formou jednotlivé cílené podpory, ale je potřebné přijmout souhrn opatření, který povede ke stabilizaci cen energií. Navržený zákon je tak jedním z opatření, jejichž cílem je odvrátit značné hospodářské škody státu.

13. Výjimka z povinnosti provést hodnocení dopadů regulace (RIA)

Ministr pro legislativu a předseda Legislativní rady vlády rozhodl na zasedání vlády dne 12.9. 2022 podle čl. 76 Legislativních pravidel vlády o prominutí povinnosti zpracovat hodnocení dopadů regulace, a to z důvodu časové naléhavosti.

ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K Čl. I

K bodu 1:

Navrhuje se do § 11c vložit nový odstavec 2 upravující právo spotřebitele vypovědět závazek ze smlouvy o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu se způsobem určení ceny přímo závislým nebo odvozeným od změn ceny elektřiny nebo plynu na organizovaných trzích s elektřinou nebo plynem (tj. s tzv. dynamickou cenou elektřiny nebo plynu nebo obdobným způsobem určení ceny), a to ve velmi krátké měsíční výpovědní době. Toto právo se dává pouze takovému zákazníkovi, který je v postavení spotřebitele ve smyslu § 419 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „občanský zákoník“). Cílem navržené úpravy je zajistit efektivní ochranu těchto zranitelných zákazníků před kontrakty, které mohou podléhat cenovým výkyvům z důvodu nestability trhů. Vzhledem k tomu, že se cena elektřiny nebo plynu odvíjí od tržových cen, není opodstatněné v případě výpovědi nutit zákazníka setrvat ve smluvním vztahu po delší dobu. Uzákoněním tohoto pravidla se současně předchází případným nekalým praktikám ve smyslu čl. 11 odst. 2 druhé věty směrnice 2019/944. Právo vypovědět smlouvu s výpovědní dobou v délce jednoho měsíce se týká jak smlouvy sjednané na dobu určitou, tak smlouvy sjednané na dobu neurčitou. Navržená právní úprava bude dopadat i na smlouvy sjednané přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Nový § 11c odst. 3 potom stanoví sankci zdánlivosti smluvního ujednání, které by dodavatele elektřiny nebo plynu opravňovalo jednostranně změnit sjednanou cenu na jakoukoliv formu dynamické ceny. Cílem je opět ochrana spotřebitele a předcházení nekalým obchodním praktikám.

K bodu 2

Navrhuje se stanovit povinnost dodavatelů energií o alternativních způsobech řešení k předejití přerušení dodávek elektřiny, plynu nebo tepelné energie. Spolu s těmito informacemi má dodavatel povinnost informovat spotřebitele i o možnosti jeho situaci řešit prostřednictvím dávek sociální podpory a dávek pomoci v hmotné nouzi. Ustanovení tak odpovídá čl. 10 odst. 11 směrnice 2019/944, a nad jeho rámec se zakládá povinnost informování o možnostech přiznání nároku na dávky v hmotné nouzi a dávky sociální podpory související s úhradou nákladů na bydlení. Záměrem je preventivně předcházet odpojení od elektrizační či plynárenské soustavy z důvodu neplacení v případech, kdy by zákazník mohl svoji finanční situaci řešit využíváním nástrojů sociálního zabezpečení.

K bodu 3:

Navrhuje se stanovit nové pravidlo spočívající v povinnosti dodavatele nabídnout dodavateli poslední instance nakoupenou elektřinu nebo plyn za pořizovací náklady zvýšené o inflaci, a to u dodavatelů, kteří ztratili způsobilost dodávat elektřinu nebo plyn, nebo u kterých se tak stane v nejbližší době. Nesplní-li dodavatel tuto nabídkovou povinnost, stanoví odstavec 2 možnost Energetického regulačního úřadu dodavateli tuto povinnost nařídít rozhodnutím.

Smyslem navrhované úpravy je předcházet případům, kdy by dodavatel v případě zamýšleného ukončení činnosti odprodal na trhu portfolio nakoupených kontraktů na dodávky elektřiny nebo plynu. Nabídková povinnost má umožnit snížení cen elektřiny či plynu v režimu dodavatele poslední instance, tedy aby mohla být elektřina či plyn dodávány za nižší ceny než aktuální

tržní ceny, na kterých je věcné usměrnění cen DPI zákonem založeno. Pokud by dodavatel poslední instance nabyl elektřinu nebo plyn za nižší cenu, bude do regulované ceny dodavatele poslední instance vstupovat jako náklad na dodávku poslední instance tato nižší cena (v opačném případě by kalkulace ceny dodávky poslední instance vycházela jen ze spotových cen nezahrnovala ekonomicky oprávněné náklady).

Z hlediska práva EU je potřeba uvést, že navrhované úpravy se týká zejména v čl. 35 SFEU. Ten stanoví, že množstevní omezení vývozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem, jsou mezi členskými státy zakázána.

Z uvedeného zákazu jsou ale umožněny výjimky stanovené v čl. 36 SFEU a dále rozvedené a doplněné v navazující judikatuře Soudního dvora EU (viz např. rozsudek *Gysbrechts a Santurel Inter*, C-205/07). V zásadě je možné připustit takové zásahy, které jsou ospravedlněny na základě některého důvodu uvedeného v čl. 36 SFEU (resp. tzv. kategorickými požadavky), směřují-li navržená opatření k dosažení sledovaného cíle a nepřekračují-li meze toho, co je nezbytné k dosažení tohoto cíle (nutnost a přiměřenost opatření). Prostředky zvolené členským státem dále musí konzistentně směřovat k naplnění sledovaného cíle.

Uvedené opatření má za cíl zajistit bezpečnost dodávek energií a zároveň ochránit zákazníky. Je tedy naplněn legitimní důvod „veřejné bezpečnosti“, jak o něm mluví čl. 36 SFEU, i legitimní důvod ochrany spotřebitele. Předkladatel má za to, že se bude jednat i o opatření, které nepřekročí meze toho, co je nezbytné, protože zásah do trhu bude limitován skutečnostmi podle § 12a odst. 2 zákona. Navíc o navrhovaném omezení podle odstavce 2 musí rozhodnout ERÚ.

K tomu je třeba uvést, že Soudní dvůr EU již rozhodl, že ochrana bezpečnosti dodávek energie může patřit mezi důvody veřejné bezpečnosti ve smyslu článku 36 SFEU (v tomto smyslu viz rozsudek *Campus Oil* a další, 72/83). V rozsudku *Hidroelectrica*, C-648/18 pak připustil jako nástroj způsobilý k zajištění cíle zabezpečení dodávek elektřiny, tj. aby dostupná elektřina byla směřována především k vnitřní spotřebě, takové opatření Rumunska, které spočívalo v povinnosti vnitrostátních výrobců elektřiny nabídnout veškerou dostupnou elektřinu na platformách pro obchodování řízených jediným organizátorem určeným pro služby obchodování na vnitrostátním trhu s elektřinou, přičemž bylo zakázáno bilaterální obchodování mezi těmito výrobci a jejich zákazníky.

Dále, jak bylo judikováno i ve výše uváděném rozsudku *Federutility*, státní zásah, pokud sleduje obecný hospodářský zájem spočívající v zachování cen dodávek zemního plynu konečným spotřebitelům na přiměřené úrovni je přípustný s ohledem na to, že členským státům přísluší usilovat o dosažení rovnováhy, s přihlédnutím k situaci odvětví zemního plynu, mezi cílem liberalizace a cílem nezbytné ochrany konečného spotřebitele.

Navržené řešení tedy v nutné míře chrání potenciálně zranitelné zákazníky, kteří by se ve velmi krátkém čase mohli ocitnout bez dodavatele energií tím, že dodavateli poslední instance umožní nakoupit si za limitovanou cenu elektřinu nebo plyn od toho dodavatele, jehož zákazníky bude muset ze zákona převzít. Jde tedy o opatření, které má za cíl zajistit bezpečnost dodávek všem skupinám zákazníků a je proporrční z hlediska zásahu do práv dodavatele ve vztahu k ochraně práv zákazníků.

K bodu 4:

K § 19d

Navrhuje se zakotvit pravomoc vlády po dobu mimořádné tržní situace stanovit nařízením cenovou regulaci na trhu s elektřinou a plynem. O mimořádnou tržní situaci se bude jednat i v případě, kdy fungování trhu ovlivňuje celá řada vnějších faktorů, které mají vliv na konečnou tvorbu nabídky a poptávky. Mezi tyto faktory ovlivňující fungování trhu a způsobující mimořádnou tržní situaci zcela jistě patří i snaha ovlivňovat tržní ceny politickými nástroji ze strany Ruské federace, případně mimořádné výpadky v produkci energií způsobené nepříznivými klimatickými vlivy nebo neočekávaným odstavením některých elektráren. Podle judikatury Ústavního soudu lze za mimořádnou tržní situaci obecně považovat případ, kdy dojde nebo by mohlo dojít ve velmi krátké době k několikanásobnému růstu ceny u položky, jež se zásadním způsobem podílí na nezbytných výdajích jedince, příp. rodiny. Aby se tedy dalo hovořit o mimořádné tržní situaci, musí výkyvy na trhu dosáhnout určité intenzity. Není možné za mimořádnou tržní situaci považovat pouze výchylinky dočasného rázu. Za mimořádnou tržní situaci lze považovat situaci, pokud tržní ceny elektřiny nebo plynu vzrostou za dobu několika málo (2 až 3) měsíců na několikanásobek průměru z předcházejících let.

Navrhuje se umožnit vládě regulovat ceny na všech stupních trhu, tedy mezi všemi účastníky trhu s elektřinou nebo plynem. Vládě se nově dává možnost provést cenovou regulaci formou stanovení cen ve smyslu § 5 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách (dále jen „zákon o cenách“). Tím však zůstává nedotčena možnost vlády provést cenovou regulaci formou cenového moratoria, kterou vláda již v současné době má podle § 9 zákona o cenách. V této souvislosti se též navrhuje změna zákona č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen (dále jen „zákon č. 265/1991 Sb.“), aby se postavilo na jisto, že vláda bude při realizaci navrženého opatření plnit roli cenového orgánu. Vládě se sice přiznává role cenového orgánu, avšak působnost kontrolovat dodržování úředně stanovených cen zůstává v souladu s § 2c písm. a) zákona č. 265/1991 Sb. Energetickému regulačnímu úřadu.

Prováděcí nařízení vlády upravující cenovou regulaci musí být vydáno na dobu určitou. Předpokládá se tedy, že účinnost nařízení vlády upravující cenovou regulaci bude časově omezena. Bude-li mimořádná tržní situace trvat i nadále, může vláda změnou nařízení jeho účinnost prodloužit. Nařízení vlády může být účinné nejdéle po dobu trvání mimořádné tržní situace.

Nad rámec práva stanovit cenu elektřiny nebo plynu se vládě přiznává rovněž možnost upravit další potřebná opatření, a to po dobu trvání mimořádné tržní situace. Vláda je tedy oprávněna stanovit kategorie účastníků trhu, na které bude cenová regulace dopadat, může uložit povinnost výroby nebo dodávky elektřiny nebo plynu zákazníkům nebo jiným účastníkům trhu s elektřinou nebo plynem za stanovených podmínek apod. Nařízením vlády lze stanovit i další podmínky pro uplatnění stanovených cen. Tyto další podmínky bude nutné považovat za věcné podmínky ve smyslu § 5 odst. 5 zákona o cenách. V konečném důsledku však vláda může použít pouze takové prostředky, které jsou k dosažení cílů proporcionální. Při nastavování konkrétních opatření vláda musí respektovat ústavně zaručená práva a svobody, zejména pak právo podnikat ve smyslu čl. 26 Listiny.

K § 19e

Navržené ustanovení předně řeší dopad cenové regulace stanovené nařízením vlády do stávajících soukromoprávních cenových ujednání mezi účastníky trhu. Primárně se v odstavci 1 stanoví, že ujednání ve smlouvě sjednané mezi účastníky trhu (ať už před obdobím cenové

regulace nebo během jejího trvání) o ceně, která je předmětem cenové regulace, se nahrazuje úředně stanovenou cenou v případě, že úředně stanovená cena je nižší než cena, která byla ujednána mezi účastníky trhu. Smluvní strany tak nebudou muset v případě nabytí účinnosti nařízení vlády, jehož předmětem je stanovení cenové regulace, zahájit jednání o změně smlouvy, jak by jinak vyplývalo z § 7 zákona o cenách. Ke změně smlouvy totiž dochází automaticky ze zákona. Je-li ve smlouvě ujednána cena nižší, než je vládou úředně stanovená cena, použije se i po dobu trvání cenové regulace tato nižší cena. Stejný princip bude podle odstavce 2 platit pro situace, kdy si účastníci trhu ve smlouvě sjednali, že způsob určení ceny je odvozený od změny ceny na organizovaných trzích. I v takovém případě bude platit, že pokud bude průměrná cena za období po dobu účinnosti nařízení (při dynamickém způsobu určování ceny se cena mění se sjednanou frekvencí, a proto je potřeba pracovat se zpětně vypočítanou průměrnou cenou za dotčené období) vyšší než cena úředně stanovená, zákazník bude povinen uhradit pouze cenu úředně stanovenou.

Odstavec 3 stanoví na jisto, že bude-li nařízením vlády upraven i rozsah spotřeby energie, na který se má vztahovat cenová regulace, bude se cena stanovená nařízením vlády uplatňovat pouze na takto stanovené spotřebované množství elektřiny či plynu. Spotřebuje-li zákazník větší množství komodity, uhradí ve zbylém rozsahu cenu ujednanou ve smlouvě. I v tomto případě tak ze zákona dochází automaticky ke změně smlouvy, a to pro období účinnosti cenové regulace.

Odstavec 4 pak výslovně vylučuje použití § 7 zákona o cenách, který stanoví povinnost zahájit v případě nabytí účinnosti cenové regulace kontraktační proces vedoucí ke změně smluvních ujednání o ceně tak, aby odpovídala úředně stanovené ceně, a možnost smluvních stran v případě neúspěšné kontraktace od smlouvy odstoupit.

Odstavec 5 stanoví povinnost dodavatelů elektřiny a plynu (tj. obchodníků a výrobců) do 30 dnů ode dne platnosti, tedy nikoliv účinnosti, nařízení vlády, zaslat zákonem stanovenému okruhu zákazníků (tj. spotřebiteli, podnikající fyzické osobě odebírající elektřinu z hladiny nízkého napětí a podnikající fyzické osobě s roční spotřebou plynu do 630 MWh) nový předpis zálohových plateb.

K § 19f

Navržené ustanovení zakotvuje právo na kompenzaci prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku účastníkovi trhu s elektřinou nebo účastníkovi trhu s plynem, který dodává elektřinu nebo plyn a byl dotčen cenovou regulací. Předpokladem pro uplatnění kompenzace je skutečnost, že úředně stanovená cena elektřiny nebo plynu nepokrývá oprávněné náklady na zajištění dodávky této komodity (tj. bude se vycházet z posouzení tržních cen a nebudou pokrývány skutečně vynaložené náklady zahrnující např. i náklady vyplývající ze spekulativního jednání dodavatele). Prokazatelnou ztrátu a přiměřený zisk bude hradit účastníkovi trhu, kterého se cenová regulace dotýká, operátor trhu. Ten výplatu provede na základě žádosti uplatněné tímto účastníkem trhu. Součástí žádosti účastníka trhu dodávajícího elektřinu nebo plyn o výplatu kompenzace prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku bude doložení existence prokazatelné ztráty. Bližší podrobnosti pak vláda stanoví nařízením. Na správnost výpočtu prokazatelné ztráty nebo přiměřeného zisku bude dohlížet Energetický regulační úřad. Na základě pochybností sdělených Energetickým regulačním úřadem operátor trhu vyzve účastníka trhu k opravě žádosti. Tuto opravu pak operátor trhu neprodleně předá Energetickému regulačnímu úřadu.

K § 19g

Cílem navržené právní úpravy je řešit případné negativní důsledky spojené s ukončením stávajících smluv mezi zákazníkem a obchodníkem, kdy by zákazník pro období účinnosti nařízení vlády o stanovení cen neměl smluvně zajištěnu dodávku elektřiny nebo plynu. Předně se navrhovaným ustanovením dává zákazníkovi právo obrátit se na obchodníka, který je dodavatelem poslední instance, s žádostí o zajištění dodávek elektřiny nebo plynu. Obchodníkovi, který je dodavatelem poslední instance, se naproti tomu stanoví povinnost se zákazníkem sjednat neprodleně smlouvu o sdružených službách dodávek elektřiny nebo plynu nebo smlouvu o dodávce elektřiny nebo plynu. V tomto případě se ovšem nebude jednat o režim dodávky poslední instance, „dodavatel poslední instance“ slouží pouze jako definiční znak pro vymezení okruhu obchodníků, kterým se ukládá povinnost uzavřít se zákazníkem ve stanovených případech na jeho žádost smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu nebo smlouvu o dodávce elektřiny nebo plynu. To však platí pouze vůči některým zákazníkům. Cílem je, aby se kontraktační povinnost obchodníka s elektřinou nebo obchodníka s plynem nevztahovala vůči zákazníkům, kteří nespádají do kategorie zákazníků, pro které vláda nařízením stanoví cenu, nevztahovala ani vůči zákazníkům, pro které sice vláda cenu stanoví, ale jejich odběr plynu převyšuje 630 MWh ročně, ale naopak aby se vztahovala vůči zákazníkům, kteří odebírají plyn na výrobu tepelné energie bez ohledu na to, zda pro ně cena vládním nařízením stanovená byla, nebo nebyla. Kontraktační povinnost nebudou mít obchodníci s elektřinou nebo obchodníci s plynem vůči zákazníkům v prodlení s úhradou jakékoliv platby za dodávku elektřiny nebo plynu nebo související služby. Navrhované ustanovení též stanoví, že taková smlouva musí být sjednána na dobu neurčitou a cenová ujednání musí odpovídat cenové regulaci stanovené prováděcím nařízením vlády. Smlouvy uzavřené v době účinnosti cenové regulace budou platné a účinné i po skončení účinnosti cenové regulace. Vzhledem k tomu, že půjde o smlouvy ujednané na dobu neurčitou, bude je možné v souladu s § 1999 občanského zákoníku vypovědět s tříměsíční výpovědní dobou ke konci kalendářního čtvrtletí.

K bodu 5:

Navrhované ustanovení stanovuje výjimku z povinnosti zajistit bezpečnostní standard dodávky plynu při mimořádné tržní situaci. Pokud totiž k mimořádné situaci dojde a vláda stanoví ceny v průběhu skladovacího roku, tak by za stávající právní úpravy prakticky nebylo možné bezpečnostní standard dodávky plynu splnit.

K bodům 6 až 16:

V návaznosti na navrhovanou úpravu nových povinností uložených dotčeným účastníkům trhu s elektřinou nebo plynem jsou v předkládaném návrhu zákona stanoveny rovněž související skutkové podstaty přestupků účastníků trhu s elektřinou nebo plynem pro případ porušení těchto povinností. Nové přestupky se navrhuje zařadit mezi přestupky, které vykazují obdobnou společenskou závažnost. Návrh zákona sankcionuje rovněž porušení povinností, omezení nebo zákazů stanovených při mimořádné tržní situaci nařízením vlády. Mimořádná tržní situace vyžaduje, aby byly striktně dodržovány stanovené povinnosti, aby nedošlo ke zhoršení situace, což by mělo dopad na široký okruh subjektů a zprostředkovaně na celou ekonomiku státu.

K bodu 17:

Stanoví se zvláštní pravidla pro případy, kdy dojde k úhradě prokazatelné ztráty a přiměřeného zisku v nesprávné výši.

K čl. II:

V návaznosti na předkládanou novelu energetického zákona, ve které se vládě stanoví oprávnění regulovat cenu elektřiny a plynu, je nezbytné zařadit vládu mezi orgány s působností v oblasti cen a postavit najisto, že vláda je cenovým orgánem podle zákona o cenách, byť tomu tak fakticky s ohledem na stávající znění § 9 zákona o cenách, které jí dává pravomoc stanovit nařízením cenové moratorium, již je.

K čl. III:

Účinnost zákona se s ohledem na vrcholící energetickou krizi navrhuje v co nejkratším termínu, tedy dnem následujícím po dni vyhlášení zákona ve Sbírce zákonů. Na přijetí návrhu zákona je dán naléhavý obecný zájem spočívající v tom, že je nutné co nejrychleji vyřešit negativní dopady vysokých cen energií. V podrobnostech lze odkázat na důvody, pro které je navrženo schválení návrhu zákona ve stavu legislativní nouze.

V Praze dne 12. září 2022

Předseda vlády:

Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M. v.r.

Ministr průmyslu a obchodu:

Ing. Jozef Síkela, v.r.